

Aan de slag met de
Omgevingswet

EINDHOVEN: KLOPPEND HART VAN BRAINPORT

**Integrale visie voor de fysieke
leefomgeving van Eindhoven**

Gemeente Eindhoven

EINDHOVEN

SAMENVATTING

Voor u ligt de omgevingsvisie van gemeente Eindhoven, het kloppend hart van Brainport. Een integraal verbindende visie voor de fysieke leefomgeving die focus aanbrengt bij het inrichten van onze stad en stimuleert om samen te werken aan de stedelijke opgaven. De omgevingsvisie is gebaseerd op bestaand beleid. In samenspraak zijn de stedelijke opgaven aangescherpt. Inwoners, het bedrijfsleven, belangenorganisaties, investerende en ontwikkelende partijen en andere overheden hebben via werksessies en het digipanel met ons meegedacht.

Brainportregio

De Brainportregio is een technologische topregio en één van de belangrijkste pijlers van de Nederlandse economie. De sleutel tot dit succes is samenwerking. Het is een regio van contrasten en dat maakt ons uniek: een hecht netwerk van steden, stedelijke buurgemeenten, dorpen en bewoond landelijk gebied. Je bent snel in de stad of juist in het groen, er is cultuur én natuur. We zijn sterk in high tech, design en innovaties en kennen een dynamische economie en een gastvrije bourgondische levensstijl. De strategie van de regio is gericht op het sterker maken van deze kwaliteiten door aan te haken op de eigen kracht en identiteit van de deelgebieden.

Ambitie

Als centrumstad vervult Eindhoven een cruciale rol bij de versterking van Brainport Eindhoven als economische wereldspeler op het gebied van kennisintensieve maakindustrie en design. Om internationaal concurrerend te blijven, streeft Eindhoven samen met de regio naar een excellent woon- en werkklimaat. Eindhoven zet daarom randvoorwaarden in op gezonde en duurzame verstedelijking met behoud van stedelijke en dorps kwaliteiten en met bijzondere aandacht voor sociale cohesie en inclusie. Eindhoven is in staat om zich snel aan te passen aan de steeds veranderende vaag naar geschikte en betaalbare ruimte om te wonen, werken, verblijven en recreëren.

Deze ambitie vertaalt zich naar vier deelambities. Eindhoven als: economische wereldspeler; gezonde en toekomstbestendige stad; een sociale, inclusieve en gastvrije stad en een authentieke stad met sterke gebieden.

Van ambitie naar stedelijke opgaven

Als we onze ambities leggen naast de huidige kwaliteiten en structuren van de stad en de actuele trends en ontwikkelingen, zien we een aantal stedelijke opgaven voor de stad. Brainport Eindhoven blijft groeien, mede door de sterke economische positie. De ambities en groei vragen om ruimte voor nieuwe woningen, bedrijven en voorzieningen. Ruimte die we bieden door te verdichten in het gebied binnen de Ring en door te verdichten nabij voorzieningen als HOV en winkelcentra. Met name binnen de Ring is voldoende ruimte om te verdichten, omdat er nog relatief weinig mensen wonen. Met de keuze voor verdichten binnen de Ring gaan we duurzaam om met de (groene) ruimte die de stad heeft. We behouden hiermee de kwaliteit van de groenstedelijke woonwijken, de landschapsparken en het buitengebied.

De keuze voor een compact stedelijke woonmilieu gaat gepaard met forse investeringen in o.a. bereikbaarheid, luchtkwaliteit, groen en voorzieningen. Eindhoven wil een leefbare en een inclusieve stad zijn waar iedereen kan profiteren van het succes van de Brainport. Dat vraagt om keuzes ten aanzien van het woning- en voorzieningenaanbod.

Het verschil tussen de ambitie en de huidige stand van zaken in Eindhoven leidt tot zes concrete stedelijke opgaven.

1. Werken aan een gezonde groei van de stad
2. Werken aan een aantrekkelijk en hoogstedelijk centrum
3. Werken aan leefbare, sociale wijken met een sterke identiteit
4. Werken aan een duurzame en concurrerende economie
5. Werken aan de energietransitie van de stad
6. Werken aan een goede stedelijke bereikbaarheid

Samen werken aan de stedelijke opgaven

Dit zijn de opgaven waar we als gemeente de komende jaren samen met onze partners aan werken om de gestelde ambitie te kunnen halen. Wij werken zelf aan deze opgaven, maar stimuleren ook andere partijen in de stad om dit te doen. We bepalen samen met de stad en regio wat kansrijke initiatieven en locaties zijn.

We geven prioriteit aan initiatieven die bijdragen aan meerdere stedelijke opgaven tegelijkertijd en kwaliteit toevoegen aan de stad. Bijvoorbeeld een woontoren in het centrum (hoogstedelijk centrum) met een groene binnenplaats, groene gevels en een duurzame oplossing voor mobiliteit (bereikbaarheid en gezonde groei) en zonnepanelen op het dak (energietransitie). Hiernaast zetten we in op het beschermen en versterken van de stedelijke en groene hoofdstructuur van de stad.

De gemeente organiseert het werken aan de stedelijke opgaven met thematische en gebiedsprogramma's en stimuleert o.a. via regels en uitgangspunten zoals opgenomen in de omgevingsvisie dat ook andere initiatiefnemers bijdragen aan het realiseren van de opgaven. Vanuit de gemeente werken we aan de stedelijke opgaven via onze thematische (b.v. programma water) en gebiedsprogramma's (b.v. programma centrum). De benodigde kosten en investeringen komen uit de budgetten van deze programma's. We bestuderen de mogelijkheid tot meer integrale sturing vanuit de stedelijke opgaven en gebiedsprogramma's.

Colofon

Uitgave

Gemeente Eindhoven
RE - Ruimtelijke Expertise,

Projectteam

Els Cortooms, Anneke Coolen-Pero, Lorenzo Goudsmits, Yoka Louwman, Wieteke de Jong
en Jean van Zeeland

Foto's en illustraties

Jos Lammers, Martin van Rooij, Verse Beeldwaren, Gaby van Lierop, Marijke Voermans, Lars Kerssens
en gemeente Eindhoven

Datum

16 juni 2020 (vastgestelde omgevingsvisie)

INHOUDSOPGAVE

●	Samenvatting	2
●	Colofon	4
●	Inhoudsopgave	5
●	1 Waarom een omgevingsvisie?	6
	1.1 Samenhang en focus	7
	1.2 Afbakening, samenspraak en vervolg	7
	1.3 Leeswijzer	9
●	2 Regionale samenwerking en ontwikkeling	10
●	3 Eindhoven in de toekomst	14
	3.1 Eindhoven als economische wereldspeler	16
	3.2 Eindhoven als gezonde en toekomstbestendige stad	16
	3.3 Eindhoven als sociale, inclusieve en gastvrije stad	18
	3.4 Eindhoven als authentieke stad met sterke gebieden	19
●	4 Stand van zaken en trends en ontwikkelingen	20
	4.1 Economische wereldspeler: Brainport Eindhoven	21
	4.2 Landschapsparken en natuurnetwerk	24
	4.3 Sociale, inclusieve en gastvrije stad	29
	4.4 Authentieke stad met sterke gebieden	32
●	5 Stedelijke opgaven	36
	5.1 Werken aan een gezonde groei van de stad	37
	5.2 Werken aan een aantrekkelijk en hoogstedelijk centrum	40
	5.3 Werken aan leefbare en sociale wijken met een sterke identiteit	42
	5.4 Werken aan een duurzame en concurrerende economie	44
	5.5 Werken aan een energietransitie in de stad	44
	5.6 Werken aan een goede stedelijke bereikbaarheid	45
●	6 Samen werken aan de opgaven	48
	6.1 Actief samenwerken	49
	6.2 Combineren van opgaven	50
	6.3 Sturen op kwaliteit	50
	6.4 Regionale, stadsbrede en gebiedsgerichte benadering	52
	6.5 Betaalbaar houden van onze ambities	52
●	7 Herijken van de Omgevingsvisie	54
●	Bijlagen	56
	Bijlage A Achtergrond: staat van de stad	56
	Bijlage B Uitgangspunten voor nieuwe ruimtelijke initiatieven	60
	Bijlage C Procesverslag	61

1

WAAROM EEN OMGEVINGSVISIE?

1.1 Samenhang en focus

Onze regio, Brainport Eindhoven, is wereldspeler op het gebied van kennisintensieve maakindustrie en economisch gezien van groot nationaal belang. Het aantal inwoners en bedrijven in onze regio en onze stad groeit hard. Dat leidt tot een grotere vraag naar ruimte voor wonen, werken, mobiliteit en voorzieningen. Het slim omgaan met de beperkte ruimte vraagt om het combineren van opgaven. Hoe we dat in Eindhoven gaan doen, leggen we vast in deze omgevingsvisie.

Eindhoven wil ruimte geven aan initiatieven van inwoners, ondernemers en organisaties, die bijdragen aan een toekomstbestendige en gezonde stad. Dit doen we in lijn met de gedachte achter de Omgevingswet: ruimte voor initiatieven, ruimte voor lokaal maatwerk, snelle en goede besluitvorming en vertrouwen als uitgangspunt. Met deze visie bevorderen we graag de al ingezette samenwerking om uitvoering te geven aan de stedelijke opgaven. Meerwaarde en kwaliteit voor de stad, de inwoners, bedrijven en bezoekers staat hierbij centraal.

De omgevingsvisie biedt:

- meer samenhang in ruimtelijk beleid;
- een overzicht van de stedelijke opgaven van Eindhoven;
- een impuls aan gebiedsgericht maatwerk;
- een basis om beter in te spelen op actuele maatschappelijke opgaven door de gemeente en haar partners;
- een bevestiging van de benodigde samenwerking met regio en Rijk.

1.2 Afbakening, samenspraak en vervolg

Afbakening

De omgevingsvisie bevat strategische hoofdkeuzes van beleid voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn. Omdat een omgevingsvisie zo veelomvattend is, willen we al lerend stappen zetten. Dat betekent concreet dat we nog vóór de inwerkingtreding van de Omgevingswet (1 januari 2021) een eerste versie van de omgevingsvisie vaststellen. Deze 1.0 versie is gebaseerd op het bestaande beleid en wordt door de gemeenteraad vastgesteld. Hierbij wordt nog geen plan MER¹ uitgevoerd, omdat we uitgaan van bestaand beleid en omdat we nieuwe ruimtelijke initiatieven alleen toestaan als die geen negatieve gevolgen hebben voor het milieu (gezonde verstedelijking).

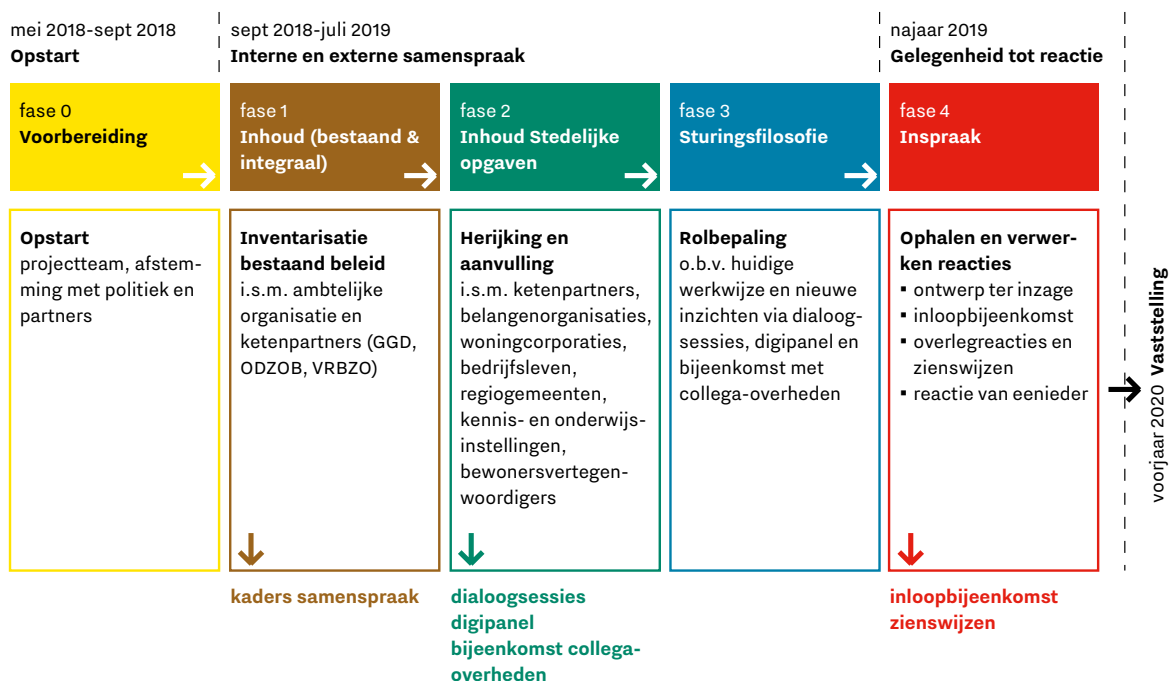
¹ Een milieu effectrapportage (MER) brengt de gevolgen van de geschetste ontwikkeling of ambities voor milieu en omgeving in beeld.

Stakeholders in gesprek over de toekomst van de stad, mei 2019

Van samenspraak naar gedeelde visie

De omgevingsvisie is tot stand gekomen aan de hand van een procesaanpak die is besproken met verschillende externe stakeholders, waaronder GGD, Omgevingsdienst (ODZOB), Veiligheidsregio (VRBZO), Trefpunt Groen Eindhoven (TGE), Platform Gehandicapten Eindhoven (PGE), Waterschap De Dommel, Rijk, Provincie Noord-Brabant en de gemeenten uit het Stedelijk Gebied Eindhoven. Belangrijk uitgangspunt hierbij is dat bestaand beleid centraal staat.

Figuur 1.1 Processtappen omgevingsvisie

De omgevingsvisie is in drie fases tot stand gekomen. In de eerste fase is het bestaande beleid geïnventariseerd en samengevat tot een integrale ambitie² voor de fysieke leefomgeving en een zestal stedelijke opgaven. In de tweede fase hebben we in samenspraak de stedelijke opgaven aangescherpt. De verslaglegging hiervan is opgenomen in de bijlagen. In de derde fase is op hoofdlijnen de werkwijze beschreven hoe we als gemeente samen met onze partners willen werken aan de stedelijke opgaven. De ontwerp-omgevingsvisie wordt voor iedereen ter inzage gelegd met gelegenheid tot inspraak. De gemeenteraad stelt de omgevingsvisie vast.

Vervolg

De jaren na vaststelling van de omgevingsvisie benutten we om de visie te verfijnen. Daarin nemen we de leerervaringen uit ons eigen proces én ervaringen elders in Nederland mee. Herijking van de omgevingsvisie biedt ook ruimte voor aanpassingen op basis van trends en ontwikkelingen en nieuwe inzichten. Stedelijke opgaven kunnen worden bijgesteld of aangevuld, als dat na monitoring en nieuwe inzichten wenselijk is. Deze omgevingsvisie voldoet nog niet aan alle vereisten vanuit de wet en zal ook om die reden nog aangepast worden. Uiterlijk 2024 is de omgevingsvisie herzien.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft Eindhoven als onderdeel van de regio en benadrukt het belang van de regionale samenwerking. Hoofdstuk 3 beschrijft de ambitie van Eindhoven. In hoofdstuk 4 gaan we in op de structuur van de stad, de stand van zaken en trends. Hoofdstuk 3 en 4 leiden samen tot de stedelijke opgaven die staan beschreven in hoofdstuk 5. In hoofdstuk 6 geven we aan hoe we gaan samenwerken en welke werkwijze we gaan inzetten bij de uitvoering. Mogelijke redenen voor en de manier van bijstelling van de omgevingsvisie staan beschreven in hoofdstuk 7.

² We combineren onze wensen voor de stad

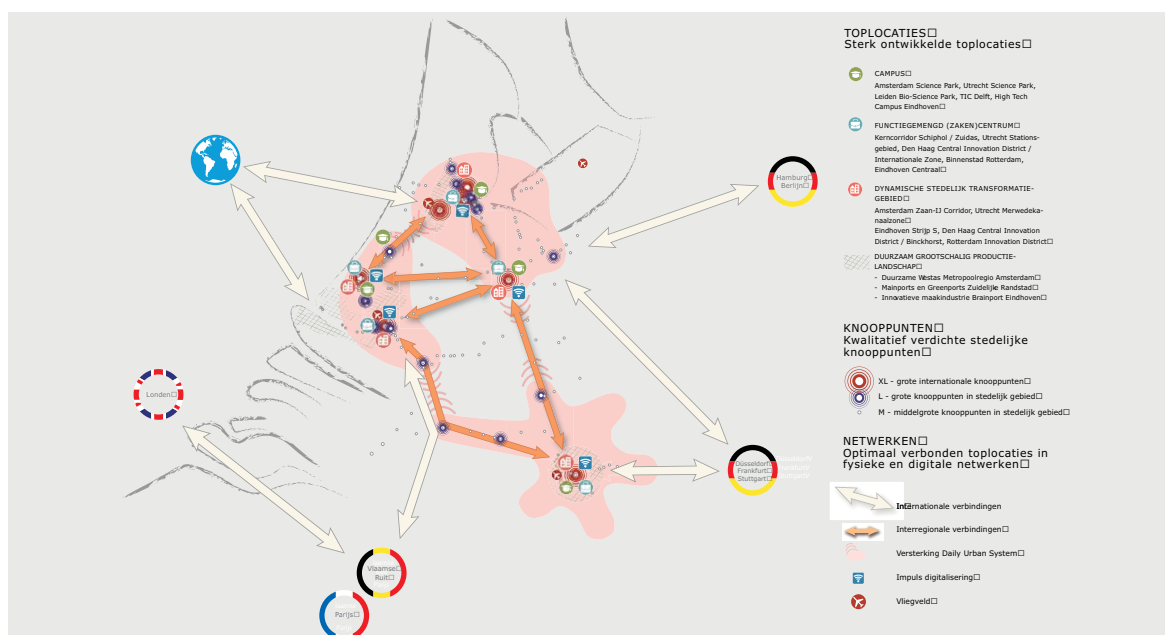
2

REGIONALE SAMEN- WERKING EN ONTWIKKELING

Eindhoven is de centrumstad van Brainport Eindhoven. De regio is in hoog tempo ontwikkeld tot één van de krachtigste motoren van de Nederlandse economie. Brainport heeft een internationale koppositie in de kennisintensieve maakindustrie en levert een belangrijke bijdrage aan het innovatie- en verdienvermogen van ons land. Hierdoor is Brainport dé plek voor het ontwikkelen en realiseren van innovatieve oplossingen voor wereldwijde maatschappelijke vraagstukken³. De goed georganiseerde samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen en overheden (triple helix) versterkt dit.

Op nationale schaal werkt Eindhoven samen met het Rijk, de gemeenten Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht, betrokken provincies en economic boards aan het versterken van de internationale concurrentiekracht van Nederland. Dit is het REOS⁴ verband. Dit willen we bereiken door Brainport Eindhoven op te nemen in de Nederlandse en internationale netwerken van kennis, vervoer, handel, investeringen, data en energie. We werken aan het versterken van de connectiviteit van toplocaties, het verbeteren van de (digitale) infrastructuur en de transformatie van (binnen)stedelijke gebieden.

Figuur 2.1 Uitvoeringsprogramma van de Ruimtelijk Economische Ontwikkelstrategie (REOS, 2017)

³ Waaronder vraagstukken op het gebied van gezondheid en vitaliteit, energie(transitie), mobiliteit, veiligheid en voedsel.

⁴ REOS staat voor Ruimtelijk Economische Ontwikkelstrategie.

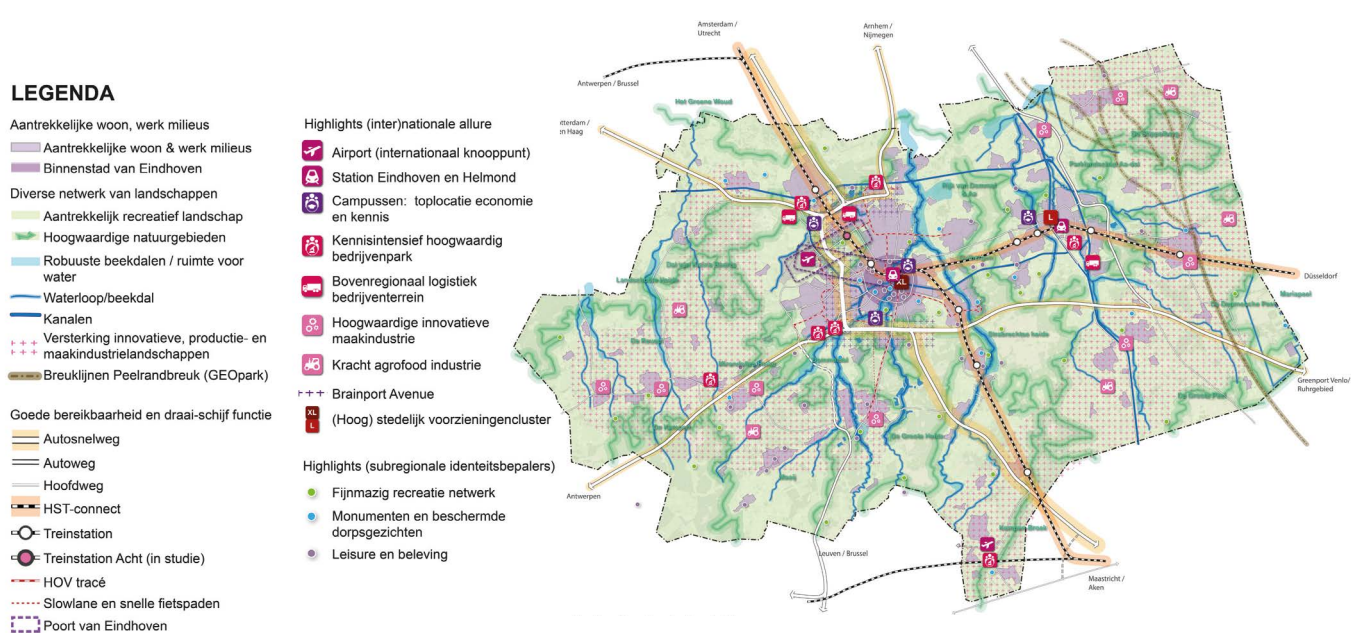
Via de **Brainport Nationale Actieagenda** werken we met Rijk, provincie en Brainport Development aan opgaven op het gebied van:

- talent;
- kennis;
- innovatie en ondernemen;
- vestigingsklimaat (voorzieningen en bereikbaarheid);
- digitalisering.

Op regionale schaal werken we samen met de 20 andere gemeenten binnen de **Metropoolregio Eindhoven** aan versterking van de economie, mobiliteit, energietransitie en de transitie van het landelijk gebied. De Metropoolregio Eindhoven is een regio van contrasten en dat maakt ons uniek: een hecht netwerk van steden, dorpen en bewoond landelijk gebied. Je bent snel in de stad of juist in het groen. We zijn sterk in high tech en innovaties in een dynamische 24/7-economie met een gastvrije bourgondische levensstijl. De strategie van de regio is gericht op het sterker maken van de sterke punten door aan te haken op de eigen kracht en identiteit van de deelgebieden. Stad en land hebben elkaar nodig. Een goed vestigingsklimaat en een aantrekkelijke leefomgeving zijn randvoorwaarden voor economische ontwikkeling en voor de welvaart en het welzijn van onze inwoners en bedrijven.

De Metropoolregio heeft een ruimtelijk economische strategie opgesteld vanuit het gedachtengoed dat we elkaar (steden, dorpen, bedrijven, kennisinstituten, maakindustrie, landelijk gebied) op zijn Brabants 'keihard' nodig hebben. De stad moet stadser worden en het land landelijker. Deze strategie is omarmd door alle 21 gemeenten en dus ook door Eindhoven⁵. De geformuleerde regionale ambitie sluit aan bij die van Eindhoven: "De Brainportregio als economische wereldspeler, waar internationale allure gekoppeld wordt aan regionale eigenheid."

De [Integrale Strategiekaart](#) toont de keuzes, ambities en strategische projecten die van belang zijn op (inter) nationaal niveau, waaraan we als Brainportregio in partnerschap werken met het Rijk, de provincie, de andere metropoolregio's, kennisinstituten en bedrijven. Hierdoor draagt de Brainportregio bij aan de nationale Ruimtelijke Economische Ontwikkelingsstrategie (REOS). Deze richt zich op het versterken van het economisch kerngebied van Nederland: de zuidelijke en noordelijke Randstad én de Brainportregio. Tegelijkertijd werken we hierdoor ook aan versterking van de regio zelf en onze subregio's, wat goed is voor het woon-, leef en ondernemingsklimaat van de bewoners en het bedrijfsleven.

Figuur 2.2 [Integrale Strategiekaart](#) (MRE, 2017)

⁵ Raadsbesluit 10-10-2017

Van de 21 gemeenten zijn Eindhoven en acht andere gemeenten in het **Stedelijk Gebied Eindhoven** een samenwerking aangegaan. Zij maken afspraken over het woningbouwprogramma, over bedrijventerreinen, over voorzieningen en over het integrale programma Brainport City.

Het Stedelijk Gebied Eindhoven vormt het bruisende economische hart van de Metropool met veel economische hotspots, kennisclusters en topmilieus: de campussen en de industriële clusters van bedrijven (ASML, DAF, VDL, NXP en Philips). Kernsectoren zijn High Tech R&D, innovatie, maakindustrie en design. In het stedelijk gebied wordt gewerkt aan het versterken van het vestigingsklimaat. Onder andere door het ontwikkelen van campussen waaronder de Brainport Industries Campus, het verbeteren van de bereikbaarheid van onze economische toplocaties en het ontwikkelen van een nieuw internationaal knooppunt met een kwaliteitsimpuls voor het spoorzonegebied (Eindhoven internationale knoop XL, Strijp S en Strijp T).

In oktober 2019 opent Koning Willem-Alexander de Brainport Industries Campus (BIC)

Een belangrijke regionale opgave is de (extra) woningbouwopgave zoals opgenomen in de Woondeal⁶. Daarnaast liggen er opgaven rondom de transformatie van verouderde bedrijventerreinen (haven en industrie gerelateerd) en het bieden van (regel)ruimte voor nieuwe functies en experimenten. Voor de regio ligt er ook een belangrijke opgave op het gebied van vrijetijdsbesteding, toerisme en recreatie. Iedereen moet zich welkom voelen in een stedelijke, groene omgeving die internationale allure uitstraalt en plek biedt voor rust en ontspanning. Met het Stedelijk Gebied Eindhoven heeft Eindhoven de ambitie om met innovatieve verblijfsaccommodaties een uitvalsbasis te zijn voor nieuwkomers en bezoekers. Het versterken van recreatieve voorzieningen (zoals Aquabest en Gulbergen) en infrastructurele verbindingen dragen hier aan bij.

We hebben deze omgevingsvisie afgestemd met de omringende gemeenten, zodat onze visies elkaar versterken. De opgaven die uit deze visies voort komen, pakken we waar kan gezamenlijk op. We werken samen aan een Omgevingsagenda Zuidoost. Vanwege het nationale en het provinciale belang van de ontwikkelingen in Eindhoven is er ook afgestemd met Rijk en provincie. Ook zijn er elementen uit de Brainport Nationale Actieagenda, de Regio Deal Brainport Eindhoven, de provinciale omgevingsvisie en de Woondeal SGE verwerkt in onze omgevingsvisie. Voor het realiseren van deze opgaven, zetten we in op partnerschap met Rijk en provincie, zoals bij de transformatie van de Spoorzone (Eindhoven Internationale knoop XL) en de bereikbaarheid van de economische toplocaties (Eindhoven Airport, BIC, HTCE/De Run).

⁶ De gemeente heeft samen met de Rijksoverheid, provincie en gemeenten uit het Stedelijk Gebied Eindhoven een 'Woondeal' gesloten. Deze Woondeal richt zich op de hele woningmarkt. Hiermee wordt ingezet op een versnelling van de woningbouwproductie en het wegnemen van belemmeringen in bijvoorbeeld regelgeving. Meer hierover staat in 5.2.

3

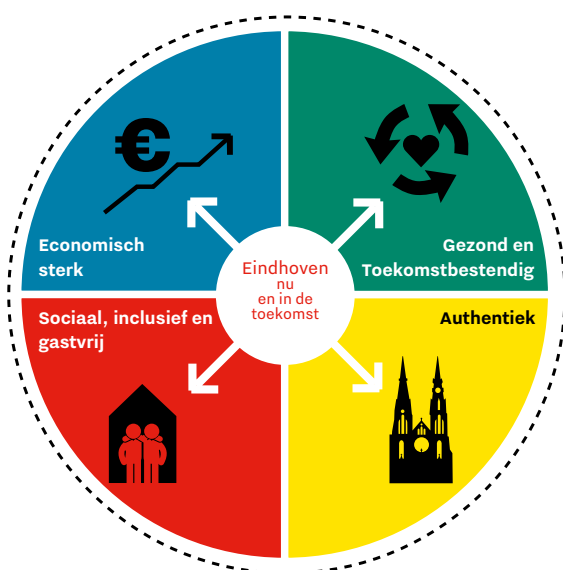
EINDHOVEN IN DE TOEKOMST

Hoe ziet Eindhoven er uit over 10, 30 of 50 jaar? Welke (ruimtelijke) ambities hebben we? Waar willen we dat het heen gaat? In dit hoofdstuk schetsen we het toekomstbeeld dat we voor ogen hebben. Eindhoven op zijn best. Soms duurt het nog even voordat het toekomstbeeld werkelijkheid is, maar we streven hier iedere dag naar. Belangrijk uitgangspunt is het verder uitbouwen en benutten van de wereldwijd onderscheidende positie op het gebied van technologie en design. Dat geeft karakter, focus maar ook financiële draagkracht aan al onze ambities, waaronder die op het gebied van stedelijke ontwikkeling, duurzaamheid, gezondheid en inclusiviteit⁷.

We hebben onze integrale hoofdambitie als stip op de horizon als volgt geformuleerd:

Ambitie

Als centrumstad vervult Eindhoven een cruciale rol bij de versterking van Brainport Eindhoven als economische wereldspeler op het gebied van kennisintensieve maakindustrie en design. Om internationaal concurrerend te blijven, streeft Eindhoven samen met de regio naar een excellent woon- en werkklimaat. Eindhoven zet daarom randvoorwaardelijk in op gezonde en duurzame verstedelijking met behoud van stedelijke en dorpse kwaliteiten en met bijzondere aandacht voor sociale cohesie en inclusie. Eindhoven is in staat om zich snel aan te passen aan de steeds veranderende vraag naar geschikte en betaalbare ruimte om te wonen, werken, verblijven en recreëren.

We hebben onze integrale ambitie vertaald naar vier deelambities.

Eindhoven als:

- economische wereldspeler;
- gezonde en toekomstbestendige stad;
- een sociale, inclusieve en gastvrije stad;
- authentieke stad met sterke gebieden.

Figuur 3.1 Ambities voor de fysieke leefomgeving

⁷Sociale samenhang waarin iedereen meetelt en waarin iedereen deel kan nemen aan activiteiten.

3.1 Eindhoven als economische wereldspeler

Brainport Eindhoven heeft met Eindhoven als centrum een economische toppositie binnen Nederland en Europa. Deze onderscheidende positie geeft extra draagkracht, middelen en beleidsprioriteit om samen met rijk, provincie en regio te werken aan grote (inter)nationale, regionale en stedelijke opgaven⁸.

Brainport Eindhoven is een belangrijke banenmotor voor Nederland en Europa en onderscheidt zich op het gebied van kennisintensieve maakindustrie en design. Brainport Eindhoven zorgt voor vernieuwing. Bedrijven, kennisinstellingen en overheid werken hiervoor intensief samen. Op de campussen, in innovatiedistricten en op creatieve broedplaatsen krijgt open innovatie vorm. Ook behoort Eindhoven tot de belangrijkste kantorensteden van Nederland.

In Eindhoven wordt voor tal van vragen oplossingen bedacht en uitgetoetst. Hier worden de meeste patenten van Nederland aangevraagd. Toptalent van alle nationaliteiten vindt een plek om te kunnen studeren en te werken aan de uitvindingen van de toekomst. Daarnaast is er ruimte voor verschillende soorten werklocaties, van campus tot bedrijventerrein tot buurteconomie.

Om onze positie als economische wereldspeler te behouden, is het hoogstedelijke⁹ karakter van de stad versterkt. Eindhoven heeft unieke en aantrekkelijke woon- en werklocaties en plek voor ontmoeting en evenementen. De stad is regionaal, nationaal en internationaal goed bereikbaar voor alle duurzame en schone soorten van vervoer, maar ook digitaal goed ontsloten. De stad beschikt over een bruisend centrum en topvoorzieningen op het vlak van cultuur en sport.

3.2 Eindhoven als gezonde en toekomstbestendige stad

Een gezond en toekomstbestendig Eindhoven is een stad waarin inwoners veilig en gezond leven. Eindhoven heeft een bodem- en watersysteem dat bestand is tegen het veranderende klimaat. Zo verminderen we wateroverlast en droogte bij de toenemende weersextremen. Daarbij nodigt de openbare ruimte uit tot verblijven, ontmoeten, gezond gedrag en bewegen bij inwoners van alle leeftijden. Onder gezondheid verstaan we fysiek, geestelijk en sociaal welbevinden, maar ook veerkracht en vitaliteit. Mensen die hier wonen en werken ervaren bijzondere planten en dieren in hun dagelijkse omgeving.

Het vervoer is schoon. De openbare ruimte is klimaatadaptief¹⁰ en faciliteert de mobiliteitsvraag. Mensen verplaatsen zich actief (bijvoorbeeld lopend of fietsend) of met het openbaar vervoer. De focus ligt op meer ruimte voor de voetgangers en fietsers en het centrum is autoluw¹¹ en zonder uitlaatgassen. In de woonwijken en het centrum is geen overlast van autoverkeer. Er zijn meer nieuwe en slimme vormen van mobiliteit, waarbij data en technologie een grote rol spelen. Daardoor is het aantrekkelijker voor inwoners en bezoekers om zich duurzaam te verplaatsen in Eindhoven.

Eindhoven draagt bij aan het tegengaan van klimaatverandering, door de CO₂-uitstoot vrijwel tot nul te reduceren. We wekken onder andere duurzame energie op o.a. via zonnepanelen en biomassa centrales en gebruiken geen fossiele brandstoffen voor verwarming en mobiliteit. In 2050 zijn alle gebouwen 'van het aardgas af'. In 2030 hebben we een CO₂-reductie bereikt van 55% en in 2050 95% t.o.v. 1990.

We hebben gesloten technologische en biologische kringlopen. We benutten nadrukkelijk de innovatiekracht en kennis van de kennisinstellingen en het bedrijfsleven bij de vormgeving en uitvoering van onze energietransitie.

Fysieke en sociale veiligheidsrisico's in Eindhoven zijn beheersbaar. We streven ernaar dat iedereen zich veilig voelt in de stad. De beperkte ruimte in Eindhoven wordt veilig gebruikt en is veilig ingericht.

⁸ Denk daarbij aan voorbeelden zoals de Woondeal, Brainport Nationale Actieagenda en de Regio Deal Brainport Eindhoven.

⁹ Hoogstedelijk gebied kenmerkt zich door intensief en meervoudig ruimtegebruik in de nabijheid van hoogwaardig openbaar vervoer. In het gebied zijn veel functies op een klein oppervlak te vinden: wonen, winkels, kantoren, voorzieningen en infrastructuur.

¹⁰ Aangepast voor het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering, bijvoorbeeld het opvangen van regenwater bij heftige buien.

¹¹ Autoluw: waar volop ruimte is voor de fiets, voetganger en openbaar vervoer en bereikbaar voor bestemmingsverkeer.

Mogelijk toekomstbeeld van het centrum waarin de ambities vorm hebben gekregen.
(gemeente Eindhoven, 2019)

Mogelijk toekomstbeeld van een woongebied waarin de ambities vorm hebben gekregen.
(gemeente Eindhoven, 2019)

3.3 Eindhoven als sociale, inclusieve en gastvrije stad

Eindhoven is een stad die alle inwoners en bezoekers wat te bieden heeft. Er is plek voor iedereen, ook voor mensen die een steuntje in de rug kunnen gebruiken. Eindhoven is een sociale en inclusieve stad waar iedereen naar eigen vermogen participeert en de sociale netwerken sterk zijn. Mensen voelen zich thuis en veilig in de openbare ruimte en er is plek voor natuurlijke ontmoeting.

Door een evenwichtig woningaanbod kunnen alle inwoners een betaalbare woning vinden. Zo ging het vroeger al, en zo willen we ook in de toekomst groeien. In de bestaande stad en op de nieuwe verdichtingsplekken vinden we woningen voor verschillende doelgroepen. Om vermindering van specialistische zorg en ondersteuning mogelijk te maken, zijn er voldoende geschikte woningen voor kwetsbare inwoners.

We zijn een gastvrije en bruisende stad, waar mensen graag naartoe komen. Inwoners en bezoekers genieten van succesvolle evenementen, zoals de Dutch Design Week, GLOW, Dutch Technology Week en internationale (urban) sportevenementen.

Dutch Design Week op Strijp-S, 2019

Het lichtproject 'Step into the night' op het Lichtplein tijdens Glow 2016

3.4 Eindhoven als authentieke stad met sterke gebieden

Brainport Eindhoven onderscheidt zich van andere regio's door het sterke regionale cluster van bedrijven en kennisinstellingen, in de kennisintensieve maakindustrie en design, en door de wijze waarop er onderling wordt samengewerkt.

Eindhoven kent veel verschillende gebieden met allemaal eigen stedelijke en dorpse kwaliteiten. Daar zijn we trots op! Eindhoven is veelzijdig: van hoogstedelijk in Strijp-S, rondom het Station en in de Binnenstad tot aan de rustigere woonwijken in onder andere Stratum, Woensel en Tongelre. Onze inwoners waarderen deze variatie enorm. We koesteren deze veelzijdigheid van de stad.

Erfgoed - waaronder monumenten, historische radialen en archeologische waarden - geeft karakter en ruimtelijke kwaliteit aan Eindhoven. De unieke ontwikkelingsgeschiedenis van Eindhoven is zichtbaar en beleefbaar. Erfgoed is versmolten met nieuwbouw en samen vormen ze nieuwe aantrekkelijke woon- en leefmilieus. Er zijn meer succesvolle voorbeelden van transformatie, zoals de Witte Dame, Strijp-S, Mariënhage, het NRE-terrein en het voormalige Philips-fabriekje in het centrum. Waardevolle historische plekken en gebouwen hebben een nieuw leven gekregen, met erfgoed als inspiratiebron.

Foto links: Voormalige Philipsfabriek De Lichttoren is nu een zalencentrum, hotel en horecagelegenheid.

Foto onder: Het NRE-terrein is omgevormd tot een levendige buurt voor wonen, werken en ontspannen.

4

STAND VAN ZAKEN EN TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

In dit hoofdstuk beschrijven we de huidige stand van zaken en de kwaliteiten van de stad op het gebied van onze vier deelambities. Daarbij staan we ook stil bij trends en ontwikkelingen die onze ambities voor Eindhoven beïnvloeden. Hieruit leiden we af wat de opgaven zijn en waar we komende jaren aan moeten werken. Deze worden in het volgende hoofdstuk beschreven.

De zaterdagmarkt op de Woenselse Markt.

4.1 Economische wereldspeler: Brainport Eindhoven

4.1.1 Stand van zaken

Werk en economie

[Brainport Eindhoven](#) is samen met mainport Schiphol en de Rotterdamse haven één van de drie economische kerngebieden van Nederland. Door de groei van de regionale economie is Eindhoven de afgelopen decennia uitgegroeid tot de belangrijkste kantoorlocatie buiten de Randstad ([NVM, 2018](#)).

Brainport Eindhoven kende in 2018 een gemiddelde economische groei van 3,2 procent, tegenover een gemiddelde jaarlijkse nationale groei van 2,7 procent. In 2018 is het werkloosheidspercentage verder gedaald tot 3,5% en daarmee weer terug op het niveau van voor de crisis ([Voortgangsrapportage Brainport Nationale Actieagenda](#), juli 2019).

De regio Brainport Eindhoven heeft ruim 150.000 arbeidsplaatsen. We profileren ons op het gebied van

technologie, design en kennis (TDK). In deze regio worden de meeste patenten van Nederland aangevraagd. De High Tech Campus wordt ook wel de 'slimste vierkante kilometer van de wereld' genoemd. De Brainport Eindhoven staat ook bekend om zijn automotive industrie. We zijn koploper op het gebied van [smart mobility](#) en een aantal sleuteltechnologieën, waaronder fotonica.

Een belangrijke basis voor het succes van Brainport is de samenwerking tussen bedrijfsleven, overheid, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties. Campussen en bedrijventerreinen in Eindhoven, zoals de High Tech Campus Eindhoven (HTCE), Strijp-S, Brainport Industries Campus (BIC), TU/e campus en De Hurk hebben een belangrijk aandeel in het succes van Brainport. Daarnaast dragen de sterke regionale bedrijvensclusters Philips Healthcare in Best, ASML in Veldhoven en de Automotive Campus in Helmond bij aan de sterke positie van de regio.

De [binnenstad van Eindhoven](#) heeft een regionale functie en trekt per jaar ruim zestien miljoen winkelende bezoekers, nationaal en internationaal. Er wordt nog weinig gewoond in het centrum waardoor er na sluitings-tijd van winkels nog te weinig levendigheid is.

Bereikbaarheid

Internationale en nationale bereikbaarheid

Eindhoven is gelegen tussen Randstad, Ruhrgebied en Vlaamse Ruit en ligt op een knooppunt van spoor- en weginfrastructuur (A2, A67, A50 en A58). De bereikbaarheid van onze stad en regio staat onder druk. De intercity tussen Eindhoven en Amsterdam rijdt al hoogfrequent (elke 10 minuten). Verdere verbetering van de intercityverbindingen richting Rotterdam / Den Haag, Nijmegen / Arnhem en Venlo zijn gewenst. Op regionaal niveau is, voor de dagelijkse verplaatsingen, een goede sprinterfrequentie in de richtingen Tilburg, 's-Hertogenbosch, Helmond en Weert van belang. Daarnaast ontbreken directe en snelle grensoverschrijdende treinverbindingen naar voor de Brainport regio belangrijke steden zoals Düsseldorf, Aken, Keulen en Brussel. Eindhoven Airport is de laatste 10 jaar uitgegroeid tot de tweede luchthaven van Nederland en is van groot belang voor onze internationale bereikbaarheid en economie.

Regionale en stedelijke bereikbaarheid

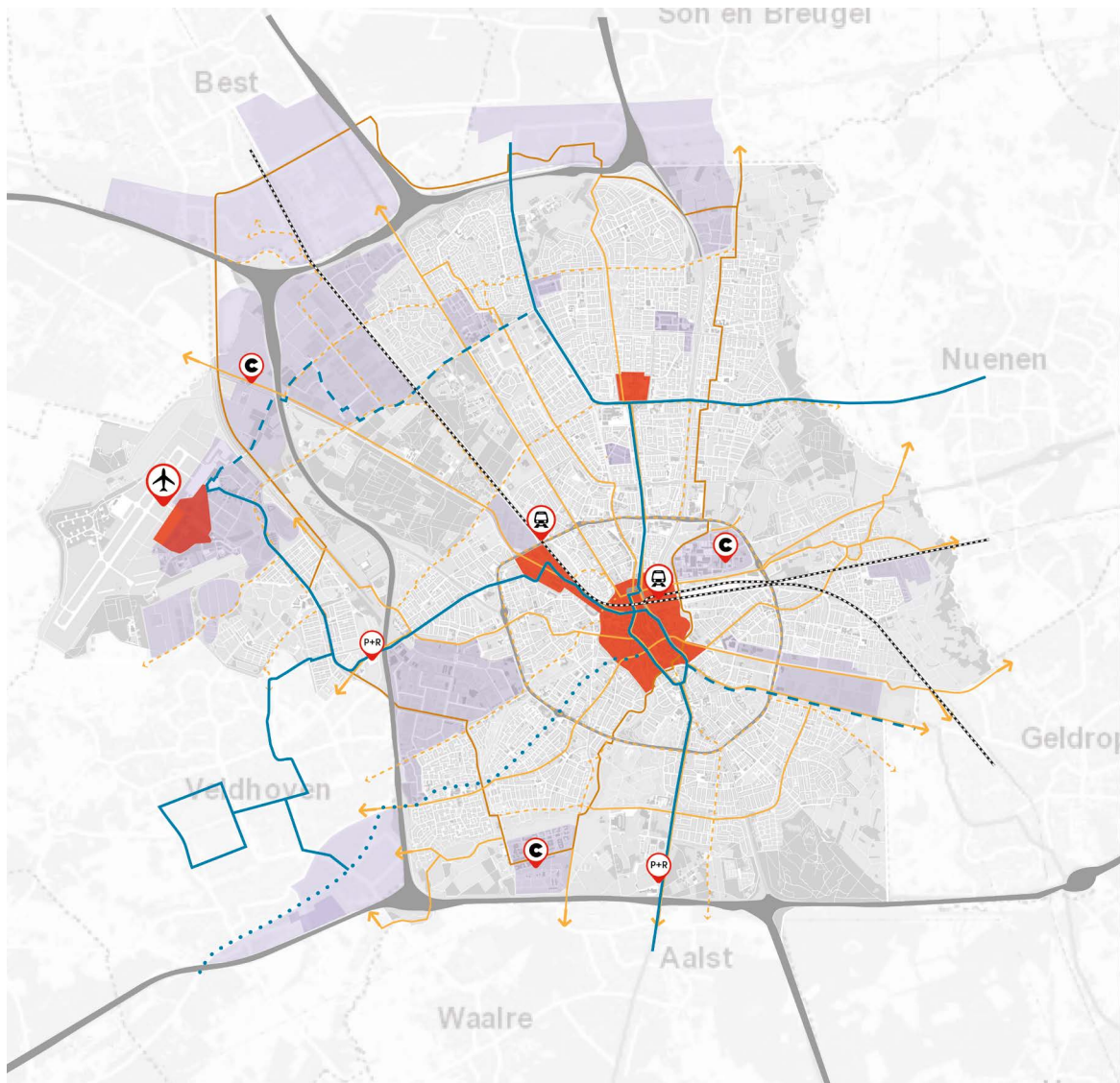
Er is veel geïnvesteerd in de (H)OV-infrastructuur binnen de stad. Dit heeft geleid tot een groei van gebruik van de buslijnen. Door de aanleg van snelfietsroutes, kunnen fietsers zich comfortabeler verplaatsen. Met de introductie van de e-bike en de aansluiting van onze snelfietsroutes op het regionale netwerk, is het voor forenzen, inwoners en bezoekers aantrekkelijker om lange afstanden te fietsen.

Op regionaal niveau kan het openbaar vervoersysteem nog verbeteren. We moeten blijven werken aan een uitgekiend (H)OV- en fietsnetwerk om de stad, regio en de campussen beter te ontsluiten en te verbinden met het centrum van Eindhoven.

De capaciteit van de snelwegen en het regionale wegennet is niet altijd toereikend. Daardoor zijn de regio en stad niet altijd goed bereikbaar.

In 2018 werd de nieuwe reizigerspassage van station Eindhoven Centraal geopend na een verbouwing van vijf jaar.

LEGENDA

----- Spoor

— Snelwegen, Ring en binnenring

Station

— HOV-lijn

- - - HOV-lijn in voorbereiding

... Doorstroomas OV

Luchthaven

Centrum / Strijp-S / Eindhoven Airport / Winkelcentrum Woensel

— Snelfietsroute

— Snelfietsroutes (streefnetwerk 2025)

- - - Primaire fietsroutes

Economische toplocaties / bedrijven-terrein

Campussen

Park and Ride locaties

Figuur 4.1: Werklocaties en stedelijke bereikbaarheid (gemeente Eindhoven, 2019)

4.1.2 Trends en ontwikkelingen

Werk en economie

Naar verwachting neemt binnen vijf tot tien jaar een aantal technologische ontwikkelingen een grote vlucht. Denk aan 5G-netwerk, Internet of things (IoT), draadloze communicatie via licht, robotisering en blockchain.

We zien dat bedrijven en onderwijsinstellingen voor veel (technische) functies steeds meer moeite hebben om vacatures in te vullen. Dit speelt op alle opleidingsniveaus. Aan de andere kant zien we in onze stad ook een groep mensen die lastig aan werk komt.

Door functiemenging van wonen, werken en ontspannen ontstaan nieuwe typen woon- en werkomgevingen. Daarmee vervalt op een aantal plekken de klassieke invulling van bedrijventerreinen, kantorenlocaties en centrumlocaties met horeca, winkels en kantoren. Daarnaast hebben technologiebedrijven behoefte aan een levendige bedrijfsomgeving waar samenwerking met andere organisaties, kennisinstellingen, dienstverleners en klanten wordt gestimuleerd. Die omgeving treffen ze aan op bijvoorbeeld campussen (zoals de TU/e), maar ook in hoogstedelijk gebied waar gewoond, gewerkt en gerecreëerd wordt.

Om talent aan te trekken en te binden, moet Brainport meer bieden dan alleen banen. Er is een hoge kwaliteit van woon-, recreatie-, groen-, cultuur- en sportvoorzieningen nodig, evenals (internationaal) onderwijs. Met name cultuur- en sportvoorzieningen blijven achter bij de internationale positie van onze stad en regio.

Bereikbaarheid

De economische groei en de gunstige ligging van Eindhoven, op een knooppunt van wegen en luchtvaart- en spoorverbindingen, hebben een keerzijde. De bereikbaarheid van de stad komt steeds meer in de knel. De komende jaren wordt rondom Eindhoven gewerkt aan de verbreding van de A58 tussen Eindhoven en Tilburg. Ook de verbreding van de A67 tussen Eindhoven en Geldrop staat op de Rijksagenda. In 2025 wordt een eerste stap gezet in het verbeteren van de directe en snelle grensoverschrijdende treinverbindingen met een rechtstreekse Intercity van Eindhoven naar Düsseldorf.

Ook slimme mobiliteitsoplossingen zoals communicerende voertuigen, slimme verkeerslichten, deelsystemen en efficiënt gebruik van logistieke stromen gaan bijdragen aan een verbeterde bereikbaarheid.

In binnensteden is wereldwijd de tendens deze in te richten voor voetgangers en fietsers en het aantal auto's sterk terug te dringen.

4.1.3 Conclusie

Brainport Eindhoven is een economische wereldspeler en we willen deze positie behouden en versterken. We moeten (inter)nationaal aantrekkelijk blijven voor investeerders, bedrijven en bestaande en nieuwe inwoners. Daarom moeten we onze stad en regio blijven doorontwikkelen. Het is nodig om te investeren in voorzieningen en nieuwe (hoogstedelijke) woon- en werkvormen. Onze campussen, bedrijventerreinen, openbare ruimte en het centrum spelen daarin een belangrijke rol. Een aantrekkelijke stad met voldoende ruimte voor wonen, creativiteit, ontmoeting en ontspanning, slimme en duurzame bereikbaarheid en een hoogstedelijk centrum sluiten aan bij het internationale karakter van Brainport.

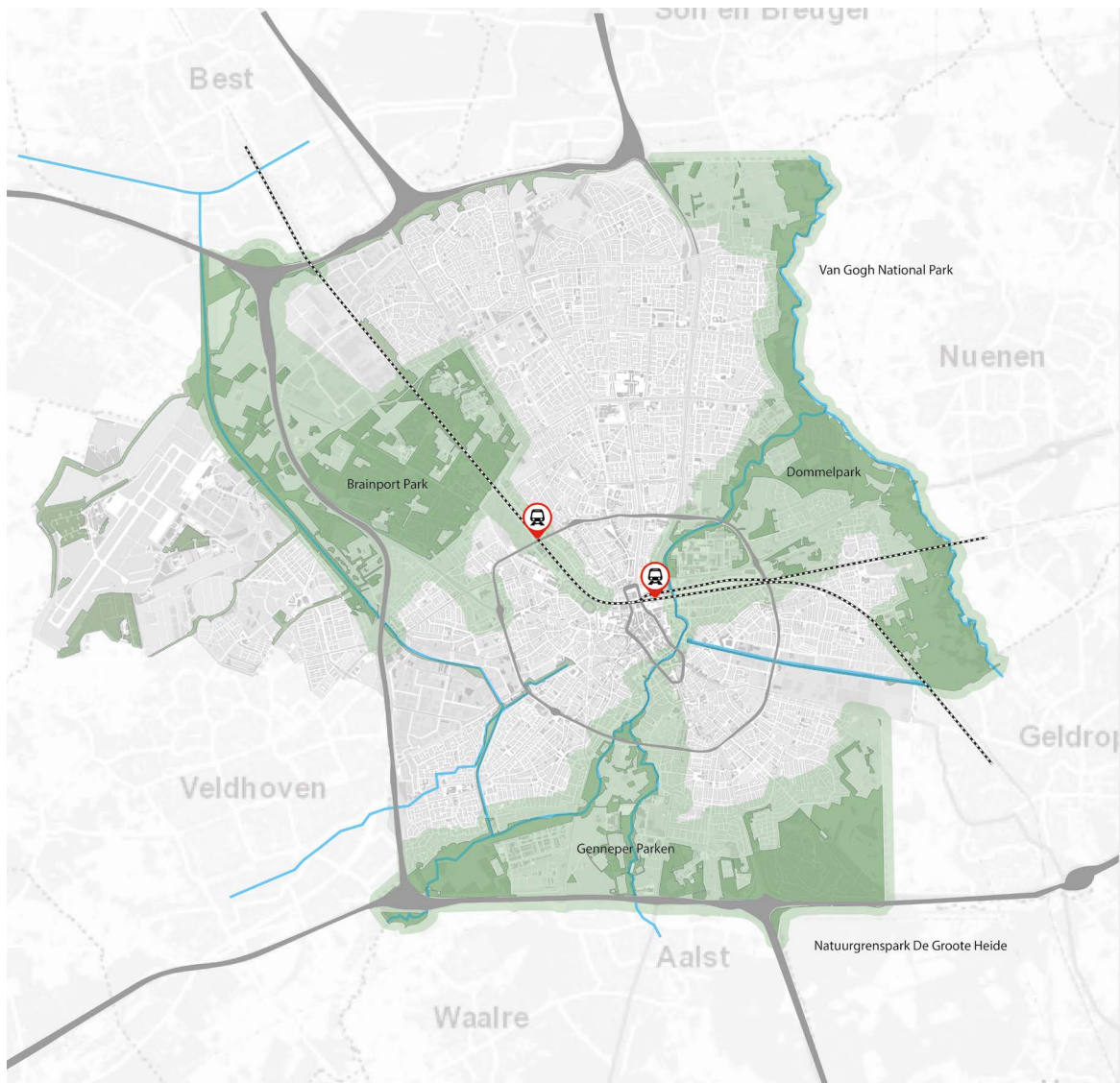
4.2 Gezonde en toekomstbestendige stad

4.2.1 Stand van zaken

Gezondheid en natuur

De ligging van Eindhoven, tussen de Rotterdamse haven en het Ruhrgebied, is gunstig voor onze economie, maar heeft nadelige gevolgen voor onze gezondheid en de natuur.

Daar komt bij dat Eindhoven zich bevindt in een gebied met relatief veel veehouderijen en we een luchthaven hebben op eigen grondgebied. Mede hierdoor ligt de gemiddelde blootstelling aan fijnstof in Eindhoven het hoogst van alle G10-gemeenten (2015, zie [Eindhoven in Cijfers](#)). De blootstelling aan stikstofdioxide in Eindhoven is als redelijk gemiddeld te beschouwen. In de stad zorgen met name vervoer en bedrijven voor een negatief effect (t.a.v. geluid en luchtkwaliteit) op onze gezondheid en natuur. We meten de luchtkwaliteit in de (binnen)stad met sensoren die ons een actueel inzicht geven in de plaatselijke situatie. De luchtkwaliteit is vooral slecht op De Hurk, Binnenring, uitvalswegen (Kennedylaan, Boschdijk, Karel de Grotelaan, Eisenho-

LEGENDA

- Spoor
- Water
- Snelwegen, Ring en binnenring
- Station
- Landschapsparken
- Natuurnetwerk

Figuur 4.2 Landschapsparken en natuurnetwerk
(gemeente Eindhoven, 2020)

werlaan) en delen van de Ring. Gemotoriseerd wegverkeer wordt ervaren als belangrijkste bron van geluidshinder ([Inwonersenquête](#), 2018). Brommers, scooters, horeca en bouwwerkzaamheden zijn de voornaamste veroorzakers van geluidshinder in het centrum. De risicofactoren geluid en lucht bij elkaar opgeteld, geeft een beeld van de geschatte gezondheidseffecten per locatie ([Atlas leefomgeving](#)).

Groen en water dragen bij aan meer biodiversiteit (flora en fauna) en een gezonde leefomgeving. Het zorgt voor schonere lucht, verkoeling en nodigt uit om naar buiten te gaan en in beweging te komen. Eindhoven is een stad met veel groen. De drie landschapsparken (Dommelpark, Brainport Park en Genneper Parken) verbinden de stad met het groen in de regio zoals Van Gogh National Park (i.o.) en Natuurgrenspark De Groote Heide. In Eindhoven liggen belangrijke onderdelen van het natuurnetwerk die zorgen voor aanwezigheid van bijzondere plant- en diersoorten in de stad. Deze liggen vooral in de landschapsparken en ter hoogte van de Dommel, Beatrixkanaal en Eindhovens Kanaal. In het centrum is behalve aan de Dommel weinig groen aanwezig. Uit gegevens van de GGD blijkt dat groen in het centrum wordt gemist.

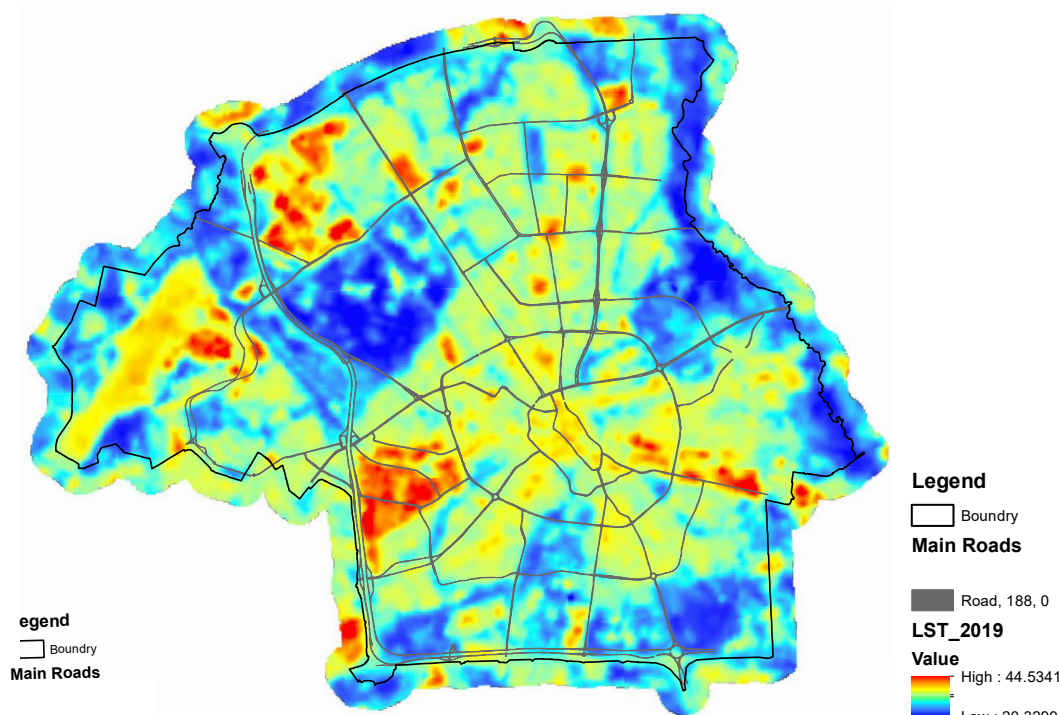
Eindhoven is een sportieve stad. In Eindhoven hebben we circa 300 sportvoorzieningen, van tientallen tennis- en voetbalvelden tot het ijssportcentrum. Binnen de G10 scoorden we in 2017 op dit vlak na Groningen en Tilburg, het best.

Energie en klimaat

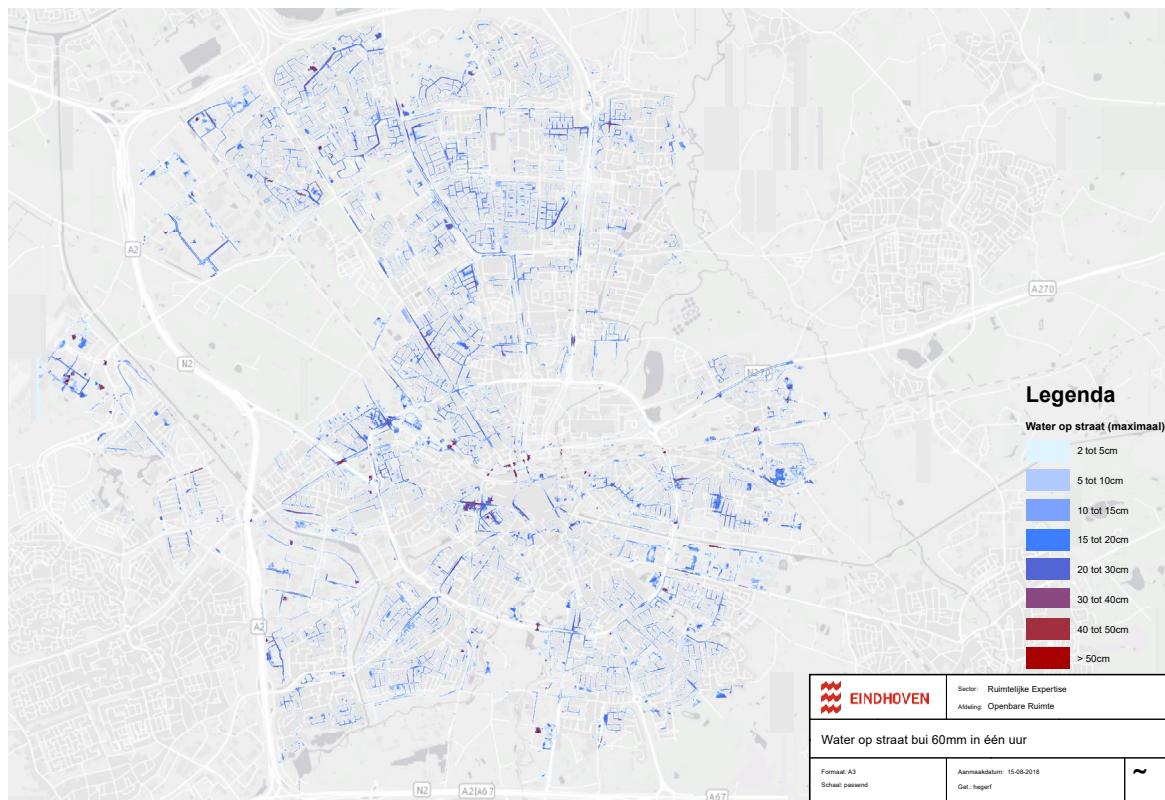
In 2017 was de CO₂-uitstoot 20% hoger dan in 1990. Wel is er een lichte daling gerealiseerd ten opzichte van 2014. Van de tien grootste gemeenten in Nederland heeft Eindhoven, na Rotterdam, de op een na hoogste CO₂-uitstoot per inwoner. De CO₂-uitstoot van Eindhoven wordt voor circa 55% veroorzaakt door het gebruik van aardgas in woningen en kantoren, bijvoorbeeld voor verwarming. Verkeer (29%) en industrie (16%) dragen er ook aan bij.

De Eindhovense bodem wordt gebruikt voor opslag en het onttrekken van warmte en koude. Om capaciteit van de bodem beter te benutten zoeken we naar manieren om bodemenergiesystemen beter op elkaar af te stemmen. We zorgen daarbij dat natuurlijke kwaliteiten van de bodem behouden blijven, zoals bijvoorbeeld ons drinkwater.

In perioden met uitzonderlijk warm weer is in de hele stad sprake van hittestress, met uitzondering van de grotere groene gebieden. Bij extreme neerslag kan het water door onze huidige hoeveelheid bestratingen niet snel genoeg in de bodem zakken. Dit zorgt voor lokale wateroverlast. Onder andere het centrum is nog onvoldoende klimaatrobust.

Figuur 4.3 Oppervlakte temperatuur (Landsat 8, satelliet)

Figuur 4.4 Water-op-sstraat bij extreme neerslag (berekening op basis situatie 2018)

De natuurlijke bodems in onze parken, [tuinen](#) en beekdalen houden veel water vast. Ze zorgen voor een vertraagde afwatering van de stad, zodat ook in droge perioden voldoende water voor het groen en beken, sloten en plassen (oppervlakte water) is.

De waterkwaliteit van oppervlaktewater is nog niet in orde. Hoge temperaturen van het water, lange perioden van weinig neerslag en meer zware buien hebben effect op de waterkwaliteit.

Externe veiligheid

Externe veiligheid gaat over de risico's voor mens en milieu bij gebruik, opslag en vervoer van gevaarlijke stoffen. Ook de risico's verbonden aan Eindhoven Airport vallen daaronder. In Eindhoven worden op verschillende locaties (bijv. HTC, de Hurk, GDC noord en zuid, BIC) gevaarlijke stoffen opgeslagen, geproduceerd, gebruikt en vervoerd over weg en spoor. De risico's zijn in beeld en worden gemonitord om rampen voor te zijn.

In bijlage A vindt u meer informatie over de huidige stand van zaken.

4.2.2 Trends en ontwikkelingen

Gezondheid en natuur

De negatieve effecten van de omgeving op de gezondheid van mensen (gezondheidslast) nemen al jaren toe. Op nationaal en gemeentelijk niveau worden preventieprogramma's ontwikkeld (zoals het Nationale Preventieakkoord) om de gezondheidslast te minderen.

Door de transitie naar elektrisch rijden of rijden op waterstof gaat de luchtkwaliteit in de stad verbeteren.

Wereldwijd neemt de biodiversiteit af. Juist in de stad kunnen we daar iets aan doen, door bloemen te zaaien en struiken en bomen te planten die bepaalde vogels en insecten trekken. Sommige bijensoorten bijvoorbeeld blijken het in de stad beter te doen dan in het buitengebied. Uit de gemeente brede rapportage uit 2016 en recente jaarlijkse tussentijdse analyse uit 2019 blijkt dat met name de soorten die hogere eisen stellen aan hun omgeving het veelal nog moeilijk hebben of achteruit gaan en dat de andere soorten redelijk op peil blijven. Ook zien we als landelijke trend dat in het ontwerp van bouw- en ontwikkelopgaven de natuur nadrukkelijker meegenomen wordt, zowel in de stad als in het landelijk gebied.

Energie en klimaat

Het [Klimaatakkoord van Parijs](#) uit 2015 dwingt tot actie in het terugdringen van de CO₂-uitstoot. Daartoe is een nationale [Klimaatwet](#) (2019) aangenomen en een [Klimaatakkoord](#) (2019) gesloten. Op regionaal niveau worden deze afspraken verder uitgewerkt via de Regionale Energiestrategie (RES) die ook een doorvertaling krijgt op gemeentelijk niveau. De overgang naar een andere manier van verwarmen (zonder aardgas), duurzame energieopwekking en het besparen van energie, heeft in de komende jaren een grote impact. Alle buurten in de stad krijgen ermee te maken.

Door het veranderende klimaat en de energietransitie, neemt ook de drukte in de ondergrond toe¹². Dit vergt een verandering in de wijze waarop we onze stad inrichten.

Woonbedrijf plaatste zonnepanelen op huurwoningen in Vaartbroek

Hogere temperaturen verhogen de hittestress, langere perioden zonder neerslag versterken verdroging en heeft effect op de waterkwaliteit met als mogelijk gevolg vissterfte. Zware buien vergroten de kans op wateroverlast uit riolering en beken. De trend is daarom om water te gaan beschouwen als schaarse grondstof die we willen vasthouden wanneer het regent om het te kunnen gebruiken in perioden van droogte.

Externe (fysieke) veiligheid

Vanuit het Rijk worden we mogelijk geconfronteerd met een toename van het vervoer van gevaarlijke stoffen over het spoor voor de komende tien jaar. Dit draagt bij aan een gevoel van onveiligheid langs het spoor en kan leiden tot een beperking van ontwikkelmogelijkheden langs het spoor. Op langere termijn zal het vervoer over de Brabantroute aanzienlijk afnemen, bijvoorbeeld als de Betuweroute volledig in gebruik wordt genomen.

4.2.3 Conclusie

Een goede gezondheid van inwoners en een veilige leefomgeving vormen de basis voor een prettig leven. Een gezond ingerichte omgeving heeft niet alleen effect op de gezondheid van stedelingen zelf, maar draagt ook bij aan het beperken van maatschappelijke (zorg)kosten en het bevorderen van een sterke (regionale) economie.

Op verschillende plekken in de stad heeft de leefomgeving een negatieve invloed op de gezondheid van inwoners. Door de groei van de stad kan dit toenemen. Op het gebied van luchtkwaliteit, geluidshinder en gezond gedrag valt veel te winnen door lopen en fietsen te stimuleren en het autogebruik in het centrum terug te dringen. Het verder vergroenen van de stad brengt ook veel verbetering in de leefkwaliteit. Groen draagt bij aan

¹² De ondergrond in Eindhoven heeft diverse functies, zoals draagkracht om op te bouwen, behoud van archeologische waarden, drinkwaterwinning, bodemenergie, het bieden van ruimte aan bomen (wortelruimte) en ondergrondse infrastructuur (riolering, kabels en leidingen). De maatschappelijke opgaven waaronder klimaatverandering, energietransitie, voedselproductie, (drink) watervoorzieningen en onze ambities en doelstellingen t.a.v. gezondheid en de ontwikkeling van de stad, leggen nieuw of ander ruimtebeslag op onze ondergrond. De [Atlas van de Ondergrond Eindhoven](#) brengt de Eindhovense ondergrond in kaart.

meer biodiversiteit, het welzijn van mensen, zorgt voor schonere lucht en nodigt uit om naar buiten te gaan en in beweging te komen. Met een beter functionerend bodem- en watersysteem en meer groen in de stad, zijn we beter bestand tegen hevige neerslag, extreme hitte en droogte.

Gezien de ambities om een gezonde en toekomstbestendige stad te zijn, ligt er een opgave om te werken aan duurzame mobiliteit, een gezonde groei van de stad, verdere vergroening en energietransitie. Hierbij is de beperkte ruimte in [de ondergrond](#)¹³ een belangrijk aandachtspunt. De ontwikkeling van de spoorzone vraagt om bijzondere aandacht, mede in relatie tot de externe veiligheid. Opgave is om op termijn techniek, design en kennis in te zetten om te werken aan innovatieve oplossingen voor deze vraagstukken.

4.3 Sociale, inclusieve en gastvrije stad

4.3.1 Stand van zaken

Gastvrij

Brainport Eindhoven is een van de snelst groeiende regio's in de wereld. De stad als centrum daarvan, trekt jaarlijks duizenden nieuwe inwoners. Steeds meer mensen vinden hun weg naar de stad om hier te wonen, te werken en/of te studeren. Eindhoven is van oudsher een gastvrije stad, waar ruimte is voor iedereen, ook als je van buiten de stad komt. Het binden van nieuw talent en ambassadeurschap van onze inwoners en bezoekers voor onze stad, draagt immers bij aan de toekomst van Eindhoven en de regio.

Ook steeds meer bezoekers weten onze stad te vinden. Het aantal hotelovernachtingen is in 2018 bijna een miljoen waarvan de helft een zakelijk motief heeft. Het aantal evenementen neemt toe, in de periode 2013-2016 is dit gestegen van 98 naar 167. In Eindhoven denken we buiten de gebaande paden; denk aan de Dutch Design Week en lichtkunstfestival GLOW maar ook de Marathon, Lichtjesroute en Koningsdag. Betekenisvolle evenementen in wijken en buurten van groot tot klein: samen vormen deze evenementen een levendig Eindhoven waar Eindhovenaren elkaar ontmoeten.

Sociaal en inclusief

Eindhoven kent een hecht netwerk van scholen, gezondheidscentrums, wijkteams, bewoners- en welzijnsorganisaties die samen met de gemeente zorg dragen voor de sociale structuren in de wijken. Dit is een randvoorwaarde om de economische ontwikkeling van Brainport mogelijk te maken. De sociale structuur verschilt per wijk en per buurt, omdat iedere buurt uniek is. Nieuwe initiatieven moeten bijdragen aan het versterken van de unieke karakters van de buurten en voor de aanpak betekent dit dat we vanuit de unieke karakters moeten opereren.

Verreweg de meeste inwoners redden zich prima zelfstandig, maar er zijn ook inwoners die een steuntje in de rug kunnen gebruiken. Eindhoven is een sociale stad met diverse voorzieningen en mogelijkheden voor ondersteuning. Eindhoven kent een sterke economische groei en hoge werkgelegenheid, maar niet iedereen profiteert in dezelfde mate hiervan. Het aantal bijstandsgerechtigden in Eindhoven neemt bijvoorbeeld nauwelijks af, evenals het aantal Eindhovenaren met grote kans op armoede.

Als het gaat om werkgelegenheid en banenontwikkeling, geeft Eindhoven een kenmerkend beeld van een sterke stijging van het aantal hoogbetaalde banen. Ook het aantal laagbetaalde banen neemt toe. Opvallend is dat het aantal banen in de midden-categorie nauwelijks toeneemt wat doorstroming op de arbeidsmarkt bemoeilijkt.

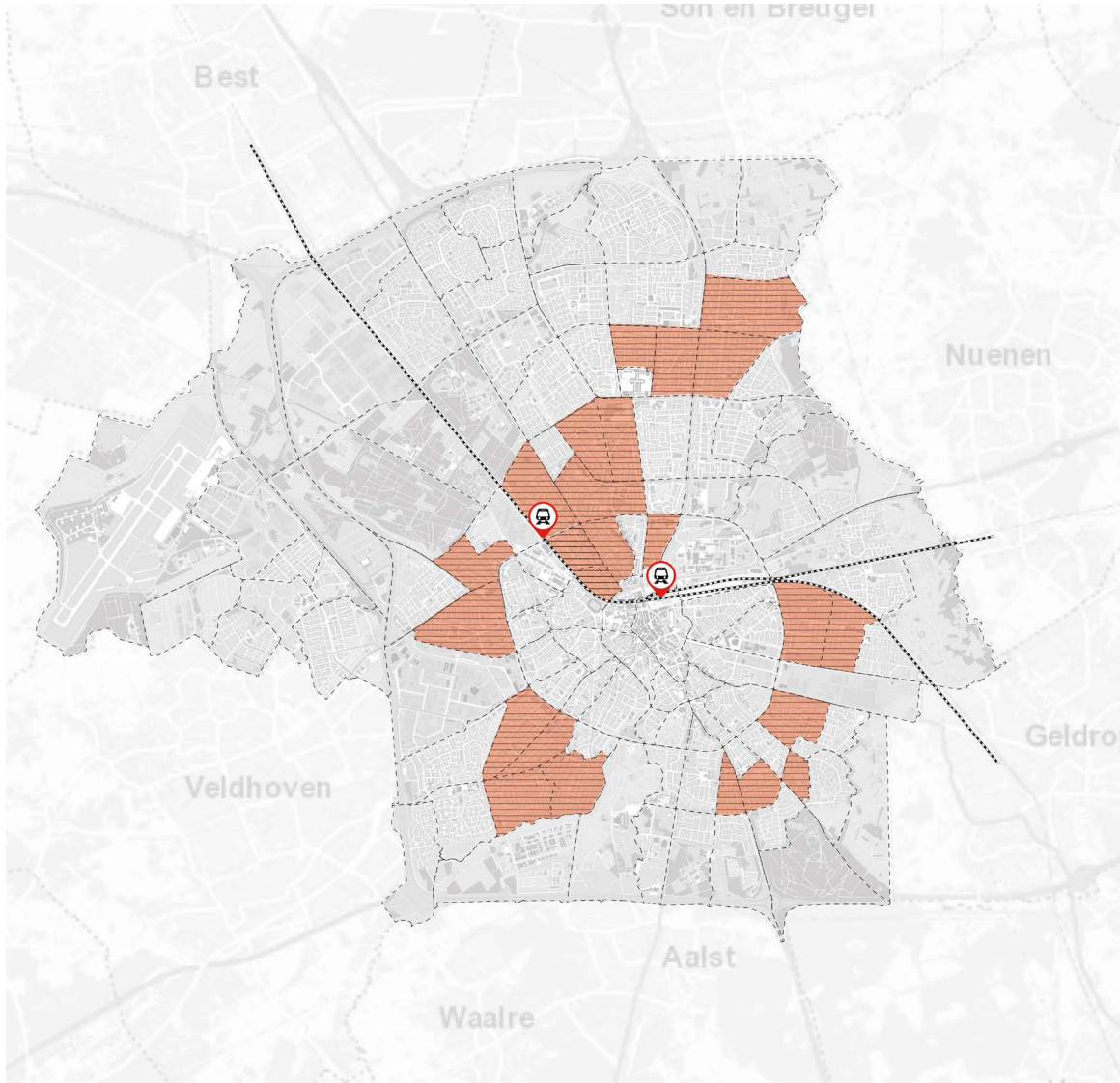
In Eindhoven zien we nog een mismatch tussen de ambitie om een inclusieve en gastvrije stad te zijn en de bestaande woningvoorraad in de stad. We hebben een woningonderzoek laten uitvoeren. Uit dit onderzoek blijkt dat de woningbehoefte¹⁴ voor de periode 2019 t/m 2023 is berekend op 15.000 woningen in verschillende woningcategorieën. Er is grote behoefte aan sociale huur, middenhuur, goedkope koop en middeldure koop (Companen, 2018). Het is voor zowel starters, nieuwkomers als doorstromers in de huidige woningmarkt van Eindhoven moeilijk om passende en betaalbare woonruimte te vinden.

¹³ De ondergrond in Eindhoven heeft diverse functies, zoals draagkracht om op te bouwen, behoud van archeologische waarden, drinkwaterwinning, bodemenergie, het bieden van ruimte aan bomen (wortelruimte) en ondergrondse infrastructuur (riolering, kabels en leidingen). De maatschappelijke opgaven waaronder klimaatverandering, energietransitie, voedselproductie, (drink) watervoorzieningen en onze ambities en doelstellingen t.a.v. gezondheid en de ontwikkeling van de stad, leggen nieuw of ander ruimtebeslag op onze ondergrond. De [Atlas van de Ondergrond Eindhoven](#) brengt de Eindhovense ondergrond in kaart.

¹⁴ Om inzicht te krijgen in de woningbehoefte in Eindhoven is het onderzoek "Marktmechanismen op de Eindhovense woningmarkt" (2018) uitgevoerd. Het biedt een verdieping op het regionale woningmarktonderzoek van het Stedelijk Gebied Eindhoven (2018).

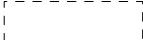
Veiligheid en leefbaarheid in wijken

Een aantal buurten verdient extra aandacht en coördinatie. In deze gebieden¹⁵ staat de veiligheid en leefbaarheid onder druk en verrichten we extra inspanningen in overleg met bewoners, maatschappelijke organisaties en partners. Met een integrale en gebiedsgerichte aanpak versterken we de leefbaarheid en veiligheid en de economische kracht in wijken. De focus en de te nemen acties per gebied worden opgenomen in gebiedsprogramma's en integrale uitvoeringsprogramma's.

Figuur 4.5 Gebieden waarin veiligheid en leefbaarheid onder druk staan (gemeente Eindhoven, 2019)

LEGENDA

- Spoor
- Station
- Wijken en stadsdelen
- Bestuurlijk aangewezen gebieden

¹⁵ Eindhoven kent in 2020 de volgende actiegebieden: DrentsDorp, 't Ven, Bennekel, Blaarthem, Genderdal, Kruidenbuurt, Burghplan, Tivoli, Kerstroosplein, Doornakkers, Vaartbroek-Eckart, 't Hool, Vlokhoven, Limbeek, Hemelrijken, Gildebuurt, Woensel West, Kronehoef, Mensfort.

4.3.2 Trends en ontwikkelingen

Demografie en vermaatschappelijking van zorg

Demografische ontwikkelingen en vermaatschappelijking van de zorg zijn van invloed op woonwensen en leefbaarheid in wijken. Eindhoven groeit als gevolg van een wereldwijde trend van verstedelijking en internationalisering. En naast vergrijzing treedt ook verjonging op. Dit komt doordat we steeds ouder worden en doordat onze stad aantrekkelijk is voor studenten en jonge kenniswerkers.

De demografische opbouw van Eindhoven verandert van meergezinshuishoudens naar steeds meer een en twee persoonshuishoudens. Vergrijzing en verjonging vragen beide om een ander soort woningen, dichtbij voorzieningen en/of in een centrumomgeving. Dit biedt wellicht kansen om verjonging en vergrijzing aan elkaar te koppelen via woonconcepten, dienstverlening, eenzaamheidsbestrijding en/of sociale activiteiten.

We zien een afname van het potentieel aan mantelzorgers. Dit betekent dat er andere woonvoorzieningen en innovatieve oplossingen nodig zijn om mensen langer zelfstandig te kunnen laten wonen.

Ongelijkheid

We zien een trend van toenemende ongelijkheid: inwoners met beter betaalde banen gaan er méér op vooruit dan inwoners met laagbetaalde banen of zonder werk. Ook de verschillen in gezondheid en levensverwachting worden groter. Inwoners met hogere inkomens worden gemiddeld ouder dan inwoners met lagere inkomens.

Veiligheid en leefbaarheid in wijken

Sociale veiligheid¹⁶ staat in grote steden - ook in Eindhoven - onder druk. De minder zichtbare criminaliteit (cybercriminaliteit, fraude, oplichting, ondermijning) neemt toe. Ook de aanpak van radicalisering en het beschermen van kwetsbare groepen vragen meer aandacht.

In een stad met een groeiambitie krijgen inwoners en bezoekers te maken met overlast zodra wordt ingegrepen in de openbare ruimte of in de gebouwde omgeving. Zaak wordt om deze overlast zoveel mogelijk te beperken.

Op het gebied van fysieke veiligheid zien we dat de verkeersonveiligheid en het aantal verkeersslachtoffers toeneemt. Dit is een landelijke trend. Dat komt - ook in Eindhoven - vooral door het gedrag van de verkeersdeelnemers waaronder afleiding door smartphones en harder rijden dan is toegestaan.

Technologie

Er zijn diverse technologische ontwikkelingen, zoals digitalisering en eHealth die veel kansen bieden voor bijvoorbeeld zorg op afstand, maar toch dichtbij. Ook apps zorgen ervoor dat inwoners beter in staat zijn zelf de regie te houden op hun gezondheid en leven. Digitale platforms zorgen voor het vergroten van samenkracht in buurten en wijken (denk bijvoorbeeld aan buurtpreventie). Er zal ook aandacht moeten zijn voor mensen die moeite hebben met deze ontwikkelingen mee te gaan.

Bijna alle nieuwe diensten of producten hebben een digitale component. We zijn ons steeds meer bewust van de hoeveelheid data waarover we beschikken en zoeken naar mogelijkheden om deze beter te benutten.

4.3.3 Conclusie

Het succes van de Brainport regio is voelbaar in de stad. Het is van belang ervoor te zorgen dat iedereen van dit succes kan profiteren. De bevolkingssamenstelling in onze stad wordt omvangrijker en diverser. Dit vraagt om stedelijke en wijkvoorzieningen die aansluiten bij de toenemende diversiteit en behoeften van onze inwoners en bezoekers. De sociale cohesie, veiligheid en leefbaarheid in de wijken vormen een continue aandachtspunt. Ook zal er aandacht moeten zijn voor mensen die moeite hebben met de technologische ontwikkelingen mee te gaan.

Een algemene opgave is dat het voor kwetsbare inwoners van belang is dat er voldoende betaalbare woningen beschikbaar zijn. Het is belangrijk dat er een evenwichtig woningaanbod is, zodat alle inwoners van Eindhoven een passende woning kunnen vinden en zo lang mogelijk zelfstandig kunnen wonen in alle woonmilieus. In een omgeving waarin men zich veilig en prettig voelt. Om in te kunnen spelen op trends moeten we sneller, diverser en flexibeler gaan bouwen en opgaven (zoals energietransitie en wijkvernieuwing) met elkaar verbinden.

¹⁶ De veiligheid rond sociale (intermenselijke) relaties en activiteiten.

4.4 Authentieke stad met sterke gebieden

4.4.1 Stand van zaken

De ruimtelijke structuur

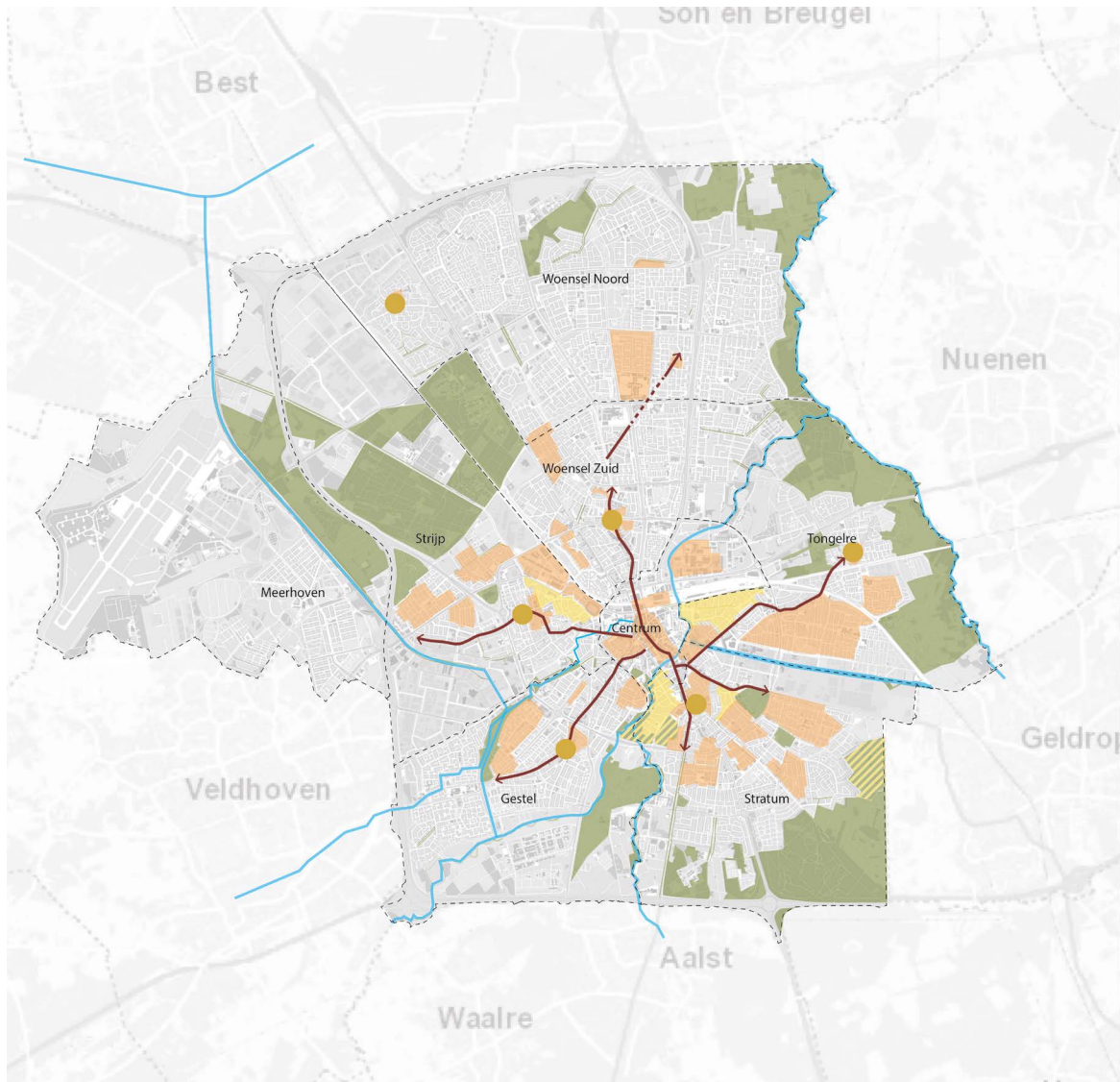
Het karakter en kwaliteit van de ruimtelijke hoofdstructuur van Eindhoven zijn gevormd door de historische ontwikkeling van de stad. De stad ontstond aan het begin van de 13e eeuw op de plek waar de beken Dommel en Gender samen kwamen en verschillende handelsroutes kruisten. De aanleg van het Eindhovensch Kanaal en aansluiting op het spoorwegennet leidden in de 19e eeuw tot de komst van industrie naar de stad. Eind 19e eeuw startte Philips aan de Emmasingel haar eerste fabriek. Dit was het startpunt voor de economische groei. Dit leidde in 1920 tot het toevoegen van de vijf omliggende gemeenten (Woensel, Tongelre, Stratum, Gestel en Strijp) aan Eindhoven. Eindhoven werd na de Tweede Wereldoorlog de snelst groeiende stad van Nederland.

Het Philips Museum is gevestigd in de eerste gloeilampenfabriek van Philips in het centrum van Eindhoven.

De [historische ontwikkeling](#) van de stad is herkenbaar aan en afleesbaar in het aanwezige [erfgoed](#)¹⁷. Denk hierbij onder meer aan industrieel erfgoed, historische radialen (b.v. de Tongelresestraat) en de historische landschappen zoals het Dommeldal. Ze geven karakter aan de stad en voegen sterke omgevings- en gebiedskwaliteiten toe. Deze kwaliteiten verhogen de vastgoedwaarde, heeft een aantrekkende werking op toeristen en versterkt het vestigingsklimaat.

¹⁷ Op de cultuurhistorische en archeologische [waardenkaarten](#) zijn de herkenbare structuren en (reeds bekende en verwachte) locaties van archeologische resten opgenomen.

LEGENDA

- Historische radialen
- Beschermd stadsgezichten
- Historische stedenbouwkundige structuur
- Historische stadskernen
- Historisch landschap
- Beschermd stadsgezicht en historisch landschap
- Stadsdelen
- Historische waterlopen

Figuur 4.6 Historische radialen, historische landschappen, beschermd stadsgezichten, historische stedenbouwkundige structuren en historische stadskernen (gemeente Eindhoven, 2020)

De groei van Eindhoven heeft gezorgd voor herkenbare gebieden en onderdelen met een eigen identiteit. Samen maken ze Eindhoven en vormen ze belangrijke **omgevingskwaliteiten** in de stad, te weten:

- aangelegd en gebouwd erfgoed¹⁸ en archeologie in onze stad¹⁹;
- de drie landschapsparken Genneper Parken, Dommelpark en Brainport Park;
- historische landschappen en de historische radialen (onder meer Tongelresestraat en Strijpsestraat);
- de beschermde stads- en dorpsgezichten;
- de Dommel, de Gender, de Groene Corridor, de ecologische verbindingzones en het natuurnetwerk ter hoogte van Dommel, Beatrixkanaal en Eindhovensch Kanaal;
- de waterwingebieden Klotputten, Welschap en Aalsterweg;
- de grote infrastructuur zoals de kanalen, het spoor, de A2/N2 de Ring, HOV en snelfietsroutes;
- de bedrijventerreinen, campussen en Eindhoven Airport;
- de stedelijke knooppunten Centrum, Strijp-S, Winkelcentrum Woensel en Eindhoven Airport;
- HOV-assen die de binnenstad verbinden met stedelijke knooppunten, campussen en Eindhoven Airport.

De stad kent drie landschapsparken: Brainport Park, Dommelparken Genneper Parken. Het Dommeldal, de Karpendonkse plas en de Groene Corridor (Oirschotsedijk) zijn hierbij herkenbare verbindende landschapselementen. Deze parken vormen de groene longen van de stad en vormen voor mens en natuur de verbinding met het Van Gogh National Park en Natuurgrenspark De Groote Heide. Daarnaast bestaat onze groene structuur uit een fijnmazig netwerk van wijkparken, buurtparken, bomenlanen en bomen en groenstroken tot aan de voordeur. Deze groene structuur heeft een belangrijke ecologische, economische, recreatieve functie. Ook helpt het bij het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering

4.4.2 Trends en ontwikkelingen

Door gentrificatie (stijging van huizenprijzen in oude buurten, door vestiging van ondernemende mensen) maken oude buurten rondom het centrum een transformatie door naar hippe stadswijken. In Eindhoven zien we dit proces ook optreden, bijvoorbeeld in de Irisbuurt en Rochusbuurt met kleinschalige woningplannen.

Bij stadsontwikkeling zien we een landelijke trend van transformatie van kantoren en cultureel en industrieel erfgoed. In Eindhoven kennen we succesvolle voorbeelden hiervan zoals het voormalig kantoor van Philips Lighting en de industriële gebouwen op Strijp-S en Strijp-T. De verwachting is dat deze trend doorzet in de toekomst.

Bij de grote vijf steden van Nederland zien we een trend naar meer hoogbouw in de binnenstad. Hoogbouw is een manier om te verstedelijken zonder extra ruimte in te nemen en waarbij de omringende openbare ruimte aantrekkelijk wordt heringericht. Het voorkomen van windhinder en schaduw op ongewenste plekken zijn belangrijke randvoorwaarden bij de realisatie van hoogbouw.

4.4.3 Conclusies

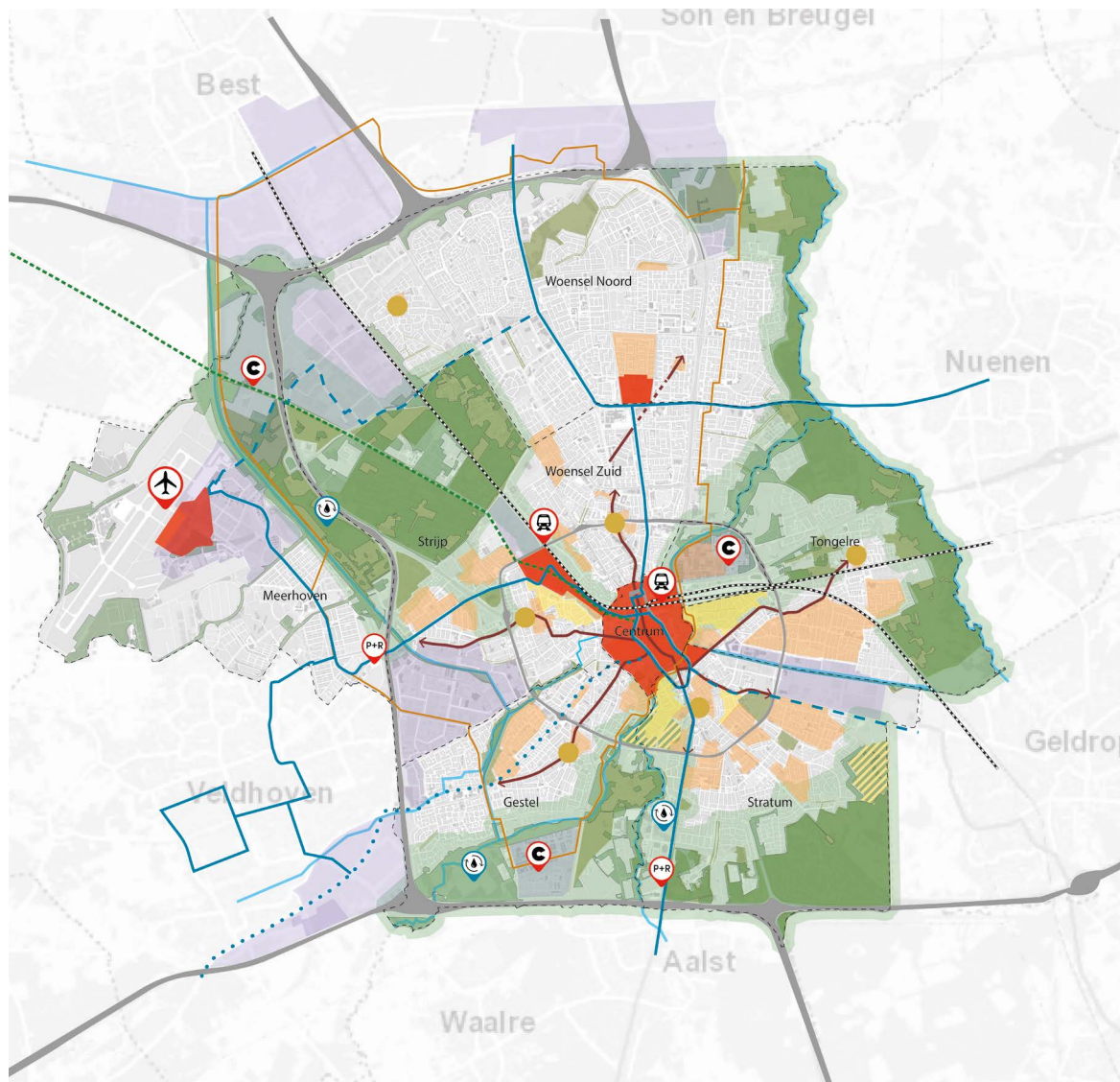
Eindhoven heeft vanuit het verleden een sterke stedelijke en groene structuur, die als basis dient voor de toekomstige ontwikkeling van de stad. Het behouden en versterken van deze structuren is een belangrijke opgave.

Eindhoven kan goed inspelen op de trends van inbreiding en verdichting door inzet op transformatie en het toevoegen van hoogbouw in het centrum. Er is een diversiteit aan stedelijke en dorpse woonmilieus, maar het hoogstedelijk woonmilieu is nog weinig aanwezig. Een uitzondering hierop vormt Strijp-S, waar wonen, horeca en werken worden gecombineerd in een hoogstedelijke omgeving. In het centrum en in de spoorzone zijn volop plannen in ontwikkeling die meer hoogstedelijk karakter²⁰ gaan toevoegen aan de stad. Hierbij wordt ingezet op het behoud en de transformatie van historisch erfgoed, met name oude fabrieksgebouwen, tot unieke woon- en werkmilieus.

¹⁸ Hieronder vallen de rijksmonumenten en gemeentelijke monumenten, cultuurhistorisch waardevolle panden, beschermende stads- en dorpsgezichten en cultuurhistorische waardevolle gebieden en structuren, zoals wijken, parken, etc.

¹⁹ Erfgoed en archeologie zoals opgenomen op de cultuurhistorische en de archeologische waardenkaarten: <https://www.eindhoven.nl/stad-enwonen/stad/erfgoed/cultuurhistorie>.

²⁰ Hoogstedelijk gebied kenmerkt zich door intensief en meervoudig ruimtegebruik in de nabijheid van hoogwaardig openbaar vervoer. In het gebied zijn veel functies op een klein oppervlak te vinden: wonen, winkels, kantoren, voorzieningen en infrastructuur.

Figuur 4.7 Stedelijke en groene hoofdstructuur
(gemeente Eindhoven, 2020)

LEGENDA

	Spoor		Beschermde stadsgezichten
	Historische waterlopen		Historische stedenbouwkundige structuur
	Snelwegen, Ring en binnenring		Historische stadskernen
	Station		Historisch landschap
	HOV-lijn		Beschermde stadsgezicht en historisch landschap
	HOV-lijn in voorbereiding		Natuurnetwerk
	Doorstromas OV		Landschapsparken
	Luchthaven		Stadsdelen
	Centrum / Strijp-S / Eindhoven Airport / Winkelcentrum Woensel		Waterwingebieden
	Snelfietsroute		Groene Corridor
	Economische toplocaties		Park and Ride locaties
	Campussen		
	Historische radialen		

5

STEDELIJKE OPGAVEN

De ambitie, staat van de stad en de gesignaleerde trends leiden tot stedelijke opgaven waar we als stad aan willen werken.

We onderscheiden zes stedelijke opgaven.

1. Werken aan een gezonde groei van de stad
2. Werken aan een aantrekkelijk en hoogstedelijk centrum
3. Werken aan leefbare en sociale wijken met een sterke identiteit
4. Werken aan een duurzame en concurrerende economie
5. Werken aan de energietransitie van de stad
6. Werken aan een goede stedelijke bereikbaarheid

Deze opgaven zijn stadsbreed en dragen bij aan het realiseren van onze deelambities (zoals beschreven in hoofdstuk 3). Het zijn opgaven waar langdurig aan wordt gewerkt en die landen in meerdere programma's en gebieden in de stad.

Het werken aan de zes opgaven kan de gemeente niet alleen. Hiervoor zoeken we samenwerking met onze ketenpartners, zoals regiogemeenten, provincie Noord-Brabant, Rijk, belangenorganisaties, kennisinstellingen en hulpdiensten, veiligheidspartners (zoals o.a. Openbaar Ministerie en de rechtspraak), bedrijfsleven, maar ook met initiatiefnemers in de stad. Initiatieven, projecten, programma's en samenwerkingsstructuren zorgen samen voor het behalen van onze ambities.

De aanwezige kwaliteiten en trends (zoals beschreven in hoofdstuk 4) en de kracht van samenwerken én particuliere initiatieven in de stad, willen we als kans aangrijpen om onze opgaven te realiseren.

5.1 Werken aan een gezonde groei van de stad

Eindhoven wil op een gezonde manier groeien. Bij gezonde groei zetten we in op een duurzame stad, met groene gebieden, meer biodiversiteit, gezonde lucht, een klimaatadaptieve en veilige leefomgeving en een aantrekkelijke openbare ruimte die uitnodigt om te bewegen.

Gezonde leefomgeving

Gezonde groei begint met een belangrijke keuze op het gebied van verstedelijking: de groei zal hoofdzakelijk landen in het centrum binnen de Ring en daarnaast ook nabij voorzieningen als HOV en winkelcentra. Met de keuze voor een **compacte stad** behouden we het **groenstedelijk karakter in de wijken**. In het centrum komen de drie landschapsparken samen en gaat verdichting hand in hand met vergroening.

Het centrum en de wijken worden omringd en dooraderd door groen. **Groen** draagt bij aan een gezonde en duurzame leefomgeving. Het bevordert de biodiversiteit (flora en fauna), de klimaatrobuustheid en het versterkt het woon- en vestigingsklimaat van onze stad. Daarom willen we het groen behouden, versterken en ontwikkelen tot een stadsdekkend netwerk op verschillende niveaus. Op regionaal niveau willen we het groen in de stad steviger verbinden met de grote omliggende natuurgebieden. Daarbij maken we ruimte voor **recreatie** door te zorgen voor een sluitend recreatief routenetwerk tussen stad en regio.

Onze landschapsparken en natuurnetwerk beschermen we. Ze dienen als verbindende schakel voor mens en natuur tussen de stad en omgeving en dragen bij aan het opvangen van klimaatveranderingen en diversiteit aan plant- en diersoorten. Het zijn potentiële locaties om de stad te beschermen tegen te veel water en water te bufferen voor periode van droogte. Er liggen diverse stedelijke functies in de landschapsparken zoals de High Tech Campus Eindhoven, Brainport Industries Campus en het sportpark Gennepervelden. De groene omgeving geeft deze functies extra kwaliteit. We kiezen er voor om géén nieuwe stedelijke functies toe te staan in de landschapsparken, tenzij er sprake is van een zwaarwegend maatschappelijk / economisch belang en tenzij de initiatieven landschappelijk, ecologisch en/of recreatief bijdragen aan het functioneren en versterken van de landschapsparken. Deze uitzondering geldt nadrukkelijk niet voor het natuurnetwerk.

Door hittestress en stijgende temperaturen staat het leefklimaat in de stad onder druk. Door het versterken van het **bodem- en watersysteem** spelen we in op de veranderende weersomstandigheden. Hiermee wordt de sponswerking van de bodem beter benut. Bij nieuwe ontwikkelingen vragen we meer ruimte voor het vasthouden van water. We zorgen voor schaduw op trottoirs en voldoende koele plekken in de stad. Daarnaast passen we de keuze van beplanting aan op het veranderende klimaat. Zo ontstaat een **klimaatadaptieve leefomgeving**.

De openbare ruimte in de stad wordt intensief gebruikt. Mensen en hun gewoonten hebben ook invloed op gezondheid. We willen stimuleren dat mensen blijven **sporten en bewegen**. We behouden de goede spreiding van sportaccommodaties over de stad en ontwerpen de openbare ruimte zodanig, dat deze uitnodigt tot actief bewegen, ontmoeten, spelen en ontspannen. Zo kan de leefomgeving bijdragen aan vermindering van overgewicht, verlaging van de bloeddruk en verbetering van de mentale gezondheid. De leefomgeving kan een belangrijke bijdrage leveren aan het vergroten van het gezondheidspotentieel van kwetsbare groepen.

De openbare ruimte als plek om te bewegen voor jong en oud.

Voor het **verbeteren van onze luchtkwaliteit** zetten we in op het stimuleren van schoner vervoer in onze stad. Ook de ingezette energietransitie gaat bijdragen aan een verbeterde luchtkwaliteit. Door regionale samenwerking gaan we werken aan het verbeteren van de achtergrondbelasting en verminderde uitstoot van stikstof ten gunste van onze leefomgeving en omliggende natuurgebieden. We monitoren de luchtkwaliteit via het Innovatief Luchtmeetsysteem.

De transformatie van de Vestdijk.

We werken aan fysieke **veiligheid**. Wij vinden het belangrijk risico's bij branden, rampen en crisis te beperken en te beheersen, zoals bijvoorbeeld ongevallen op het spoor of verstoring van de energie- of drinkwatervoorziening. Hiervoor werken we samen met de veiligheidsregio.

De behoefte aan **zorg** zal stijgen als gevolg van de groei van de stad. Het zorgaanbod van ziekenhuizen, huisartsen en verpleeghuizen moet samenlopen met de groei van het aantal inwoners, werknemers en bezoekers van de regio. Bij ontwikkelingen zoals die van het 5G-netwerk wordt in de gaten gehouden of er negatieve effecten voor **gezondheid** op kunnen treden.

Basis op orde

Een belangrijke opgave voor gezonde groei is om de basis op orde te houden. Dit betekent een goede openbare ruimte (waaronder groen en oppervlaktewater), een goed bodem- en watersysteem en het prettig leefmilieu. We streven naar een openbare ruimte die schoon, heel, veilig, aantrekkelijk, toegankelijk en klimaatadaptief is. We werken met verschillende kwaliteitsniveaus voor de openbare ruimte per gebied, waarmee we aangeven welke kwaliteit we waar nastreven.

Daarnaast werken we aan een veilig, duurzaam en schoon **bodem- en watersysteem**. De bodemkwaliteit moet geschikt zijn voor de functie van het terrein. We werken toe naar een watersysteem dat weinig onderhoud nodig heeft, door de oorspronkelijke bodemopbouw ter plaatse van de beekdalen en aangewezen natuurgebieden te herstellen. Van belang is om voldoende ruimte te reserveren voor het vasthouden van water hoog in het watersysteem. We beschermen ons **diepe grondwater**, zodat het geschikt blijft voor toekomstige drinkwaterwinning, in het bijzonder de waterwingebieden Klotputten, Welschap en Aalsterweg. Hier dragen we gezamenlijk zorg voor met regiogemeenten, de provincie, BrabantWater en waterschappen²¹.

Met regie op de **ondergrond** (naast de voor ons gebruikelijke regie op de bovengrond) zorgen we dat we de ruimte ondergronds op een zorgvuldige manier verdelen. Dit is essentieel om onze ambities, op het vlak van energietransitie en klimaatadaptatie, waar te kunnen maken.

Voor onze gezondheid en onze leefomgeving nemen we als uitgangspunt dat negatieve **effecten van activiteiten** (b.v. bedrijfsactiviteiten) niet afgewenteld worden op de omgeving. We hebben de opgave om een zonering van industriegebieden op te nemen ter bescherming van woongebieden. Wij dragen bij aan het in stand houden van ecologische verbindingzones en natura2000.

²¹ Dit is uitgewerkt in het gemeentelijk rioleringsplan en de Eindhovense klimaattoets.

Samen werken aan de opgave

We werken samen met bovenlokaal werkende organisaties (Veiligheidsregio, Omgevingsdienst, Metropoolregio, waterschappen, provincie) en kennisinstellingen (Telos, BrabantAdvies, RIVM, TU/e). Met partners zoals de GGD en sportverenigingen werken we aan het stimuleren en bevorderen van (positieve) gezondheid. We willen daarbij de urgentie van een gezonde manier van groei goed naar voren brengen met actieve communicatie. Samen met bedrijven en inwoners²² werken we aan een klimaatadaptief Eindhoven. Met de Brabantstad partners, de SGE-gemeenten, terreinbeherende instanties en waterschap werken we samen aan het regionale landschap.

Om te kunnen werken aan onze ambities voor vergroening, openbare ruimte, infrastructuur en water zijn middelen nodig. Om meer te kunnen investeren in voorzieningen waarvan de hele stad profiteert - de bovenwijkse voorzieningen zoals stadsparken, grote infrastructuur of watermaatregelen -, hebben we het **Fonds bovenwijkse voorzieningen opgericht**. Het fonds helpt om de stad groener, gezonder en leefbaarder te maken. Daarnaast hebben we een groencompensatiefonds opgericht. Hiermee worden lokale ingrepen in de groenstructuur financieel of materieel (met groen) gecompenseerd. Er zijn middelen gereserveerd in het Gemeentelijk rioleringsplan om Eindhoven klimaatrobuuster te maken. Ook zijn er subsidieregelingen voor bedrijven en burgers die regenwater willen hergebruiken of vasthouden, meer groen en minder stenen aanbrengen of een groen dak aanleggen (<https://www.eindhovenduurzaam.nl/>).

5.2 Werken aan een aantrekkelijk en hoogstedelijk centrum

Het huidige centrum blijft qua karakter en uitstraling achter bij onze ambitie om onze positie als economische wereldspeler te versterken. We willen een regionale en internationale hotspot zijn, met een levendig en aantrekkelijk centrum met meer en unieke plekken om te wonen, te werken en te verblijven. Een centrum waar veel te doen is voor iedereen en waar het veilig is.

Internationale hotspot

We hebben de opgave om het centrum te ontwikkelen tot een **levendige plek**. Een levendige internationale hotspot met ruimte voor **evenementen** en **creatief ondernemerschap**. We werken ook aan het beperken van overlast door evenementen voor inwoners. Evenementen moeten passen bij het karakter van de buurt en locatie.

Eindhoven is een **sterke winkelstad** en we willen dit zo houden. We bieden plek aan nieuwe (internationale) winkel- en horecaconcepten, maar ook aan woon- en werklocaties. We kiezen voor een **hoogstedelijk centrum**, met gemengde functies waar gedurende de gehele dag **reuring** is. Een centrum dat ruimte biedt aan evenementen voor verschillende doelgroepen. Onze kernwaarden **technologie, design en kennis** (TDK) willen we zichtbaar uitdragen via nieuwe iconische gebouwen en in de openbare ruimte.

Regionale centrumfunctie

Eindhoven heeft een belangrijke **centrumfunctie voor de regio**. Dit stelt eisen aan het **voorzieningenniveau** dat de stad aanbiedt. Op het gebied van onderwijs, zorg, cultuur en sport ontwikkelt de gemeente samen met haar belangrijke maatschappelijke partners duurzame concepten voor een **hoogwaardig stedelijk** aanbod dat de ontwikkeling van de regio versterkt.

Levendig, aantrekkelijk en veilig

Het gewenste hoogstedelijk centrum vraagt om een **aantrekkelijk** ingerichte openbare ruimte: een plek die uitnodigt om te **ontmoeten**. Door het aanbieden van voldoende en aantrekkelijke ontmoetingsplekken stijgt de **sociale cohesie** in het centrum. Mensen ontmoeten elkaar in de openbare ruimte, op de terrassen en in en rondom de nieuwe (woon)gebouwen. De nieuwe **daktuinen** en **groene binnenplaatsen** als onderdeel van het nieuwe hoogstedelijk centrum, zijn daarbij het verlengstuk van de openbare ruimte. We verwachten van

¹⁷ Meer dan 60% van verharde delen van de stad is privaat eigendom.

Tijdens Koningsdag kleurt de binnenstad oranje met duizenden feestende bezoekers.

initiatiefnemers om samen met ons te investeren in deze nieuwe groene ontmoetingsplekken. Daarnaast wordt het centrum **autoluw**, met **ruimte voor voetgangers en fietsers**. Dit zorgt voor een **gezondere omgeving** en nodigt uit tot meer bewegen. Het parkeerbeleid ondersteunt dit. Het autoluw maken van het centrum vraagt om investeringen op de Ring, slimme **overstapplaatsen** en het ontwikkelen van **mobilitiediensten** om de bereikbaarheid te verbeteren.

In het centrumgebied wordt extra ingezet op verbeteren van de **sociale en fysieke veiligheid**²³.

Internationale knoop XL

Dé plek waar de transformatie naar een internationale hotspot het meest zichtbaar wordt, is in de [Internationale knoop XL](#). Rondom treinstation Eindhoven wordt een hoogstedelijk centrummilieu ontwikkeld met wonen, werken, ontmoeten en verblijven. Dit gebied wordt hét visitekaartje van Brainport Eindhoven. De ambitie is te werken aan een internationaal openbaarvervoersknooppunt waar verschillende vervoerswijzen samen komen. De gebiedsontwikkeling wordt uitgevoerd in samenwerking met de Rijksoverheid, provincie en regio. De opgave vraagt om een integrale, langjarige en brede aanpak, waarbij alle zes de stedelijke opgaven worden geïntegreerd in één gebied. Een enorme uitdaging in het hart van onze stad!

Artist impression van de KnoopXL

²³ Het stadsdeel centrum is onderdeel geweest van de pilot integraal gebiedsgericht en informatie gestuurd werken die in 2018 en 2019 heeft gedraaid binnen de gemeente Eindhoven. Via deze pilot is extra geïnvesteerd in veiligheidsthema's die zich specifiek in het centrum voordoen zoals veilig uitgaan, ondermijning of zakkenrollerij. Naast bestrijding van deze fenomenen is ook geïnvesteerd in samenwerking met partners. De gezamenlijke aanpak en de hieruit gehouden acties zijn inmiddels geïmplementeerd in de werkprocessen.

Unieke plekken om te wonen

Om de levendigheid in het centrum te vergroten wordt de woonfunctie van het centrum de komende jaren sterk ontwikkeld. We willen hierbij inclusief bouwen, dus voor **alle prijscategorieën**, zodat het centrum een gemengd woonmilieu krijgt net als de rest van de stad. De gemeente heeft samen met de Rijksoverheid, provincie en Stedelijk gebied Eindhoven een 'Woondeal' gesloten. Deze Woondeal richt zich op de hele woningmarkt. Hiermee wordt ingezet op een **versnelling van de woningbouwproductie** en het wegnemen van belemmeringen in bijvoorbeeld regelgeving. Afgesproken is dat Eindhoven als centrumstad van de regio, zich qua woningbouwproductie focust op een **hoogstedelijk woonmilieu** in het centrum. Dat gaat hand in hand met een stad die **groener** wordt door de aanleg van daktuinen, groene gevels en binnenterreinen. In het centrum bieden we ruimte aan bijzondere, onderscheidende hoogbouw en andere vormen van verdichting. De hoogte varieert daarbij, afhankelijk van de locatie en omgeving. De aanwezige **cultuurhistorisch** waardevolle gebouwen en monumenten dragen bij aan de **identiteit en kwaliteit** van de omgeving. Bij nieuwe ontwikkelingen worden de identiteit en kwaliteiten van de omgeving gerespecteerd en bij voorkeur versterkt.

Samen werken aan de opgave

De opgave in het centrum is veelomvattend en divers. We werken daarom met veel verschillende partners aan deze opgave. Hieronder vallen onder meer ontwikkelaars, ondernemers, inwoners, belangenorganisaties, corporaties, de veiligheidsregio, de Rijksoverheid, provincie, de regio en NS, Hermes en Prorail.

5.3 Werken aan leefbare en sociale wijken met een sterke identiteit

Eindhoven kent veel verschillende wijken met een eigen karakter en identiteit. Daar zijn wij trots op! Wij werken aan wijken die leefbaar en veilig zijn met een aantrekkelijke openbare ruimte. We werken aan een stad waar alle Eindhovenaren prettig kunnen wonen, werken en leven.

Leefbare en sociale wijken

Leefbare en sociale wijken zijn belangrijk voor het welzijn van inwoners. Nieuwe initiatieven moeten bijdragen aan het versterken van de **unieke karakters van de buurten**. Het is een gezamenlijke opgave om - met alle partners en inwoners in de wijken - de sociale cohesie te stimuleren. Voorzieningen dienen als natuurlijke ontmoetingsplek in de wijk. We werken aan **goede basisvoorzieningen** in de wijk (zoals scholen, buurthuizen, buurtwinkels, gezondheidscentra en sportaccommodaties) die met veranderingen in de wijk meebewegen. De gemeente biedt ruimte aan de **buurteconomie**, deeleconomie en andere initiatieven die bijdragen aan de levendigheid van wijken. Denk aan kleine bedrijfjes aan huis en ruimte voor creatief ondernemerschap. Hierdoor zal de economische structuur en de levendigheid in de wijken worden verbeterd.

Voor gezonde wijken is het van groot belang dat er voldoende **openbare, gezonde, aantrekkelijke, leefruimte** beschikbaar is, die verleidt tot actief bewegen, verplaatsen, ontmoeten, spelen en sporten. Gezondheid betekent ook dat we in de wijken **voldoende groene plekken** hebben. Groen heeft een positief effect op het welzijn en gezondheid van de inwoners en behoud van biodiversiteit. Wel moeten we de sociale veiligheid bij groen in de gaten houden, dit kan bijvoorbeeld door tijdig te snoeien en goede verlichting aan te brengen.

Het bieden van een **veilige leefomgeving** - zowel fysiek als sociaal - is een belangrijke opgave. Denk hierbij voor het fysieke deel onder andere aan verkeersveiligheid, een veilig ingerichte openbare ruimte en externe veiligheid. Licht draagt bij aan een veilige en leefbare stad. Met de ontwikkeling van **slim licht** wordt licht zo optimaal mogelijk afgestemd op wensen vanuit de wijk. Ook zetten we in op **gedragsbeïnvloeding** om de verkeersveiligheid te vergroten en werken we samen met de veiligheidsregio aan een verbeterde **zelfredzaamheid** van onze inwoners bij calamiteiten (bijvoorbeeld bij brand of bij calamiteiten op het spoor).

Voor het verbeteren van de **sociale veiligheid** worden voor High Impact Crimes (woninginbraken, straatroven en overvallen), jeugdoverlast, radicalisering, woonoverlast, ondermijning en zorg en veiligheid²⁴ programma's opgesteld. Op thema's die daarbuiten vallen wordt afhankelijk van de situatie, maatwerk geleverd.

Om het **beheer en onderhoud** van de openbare ruimte betaalbaar te houden, gebruiken we voor de inrich-

²⁴ Dit zijn de door de raad vastgestelde prioriteiten in de periode 2018-2021 (beleidskader veiligheid 2018-2021).

ting van de openbare ruimte verschillende inrichtings- en beheerniveaus per gebied. We hanteren minimaal een standaardkwaliteit die voldoet aan de wettelijke eisen op het gebied van veiligheid. Afhankelijk van de ambities van de gemeente in het betreffende gebied kan het niveau worden opgewaardeerd naar een 'plus', 'bijzonder' of 'exclusief' niveau. Denk bijvoorbeeld aan de historische radialen die we een bijzondere uitstraling willen meegeven. Via een continu proces van burgerparticipatie wil de gemeente de openbare ruimte laten 'meegroeien' met veranderende sociaal-culturele en economische behoeften en ambities van stad en samenleving. De gebruiker staat centraal.

Wonen en identiteit

Het is een opgave om **voldoende betaalbare woningen** voor alle inwoners te realiseren in de wijken. Samen met onze partners bouwen we aan wijken met een gemengd woningaanbod. Nieuwe ontwikkelingen moeten een bijdrage leveren aan de sociale cohesie, aan ruimtelijke kwaliteit en inclusiviteit²⁵. Het is een opgave voor elke levensfase woningen te ontwikkelen (levensloopbestendig bouwen). Binnen de wijk moet doorstroming mogelijk zijn. In woonwijken kan verdicht worden, bij voorkeur dichtbij voorzieningen als HOV en winkelcentra. Het splitsen van woningen kan - in bepaalde delen van de stad - een oplossing bieden voor het toevoegen van woningen die passen bij de woonvraag. Hierbij moet altijd de leefbaarheid worden meegenomen. Eindhoven zet in op een integrale aanpak waarbij de sociale en fysieke wijkvernieuwing hand in hand gaan, en waarbij in geval van transformatie, een verbinding wordt gelegd met de energietransitie ([Woondeal](#), 2019).

Erfoegd geeft karakter en identiteit aan de stad en is in de wijken op verschillende manieren aanwezig (monumenten, historische radialen, historisch groen en historische stedenbouwkundige structuur). Ook in de toekomst willen we het verhaal van de stad in het stadsbeeld en de openbare ruimte terug blijven zien. We geven invulling aan de centrale erfgoeddoelstelling van de gemeente Eindhoven: het herkenbaar houden van de historische ontwikkeling van de stad om daarmee de identiteit en de kwaliteit van de leefomgeving te versterken. Het is een opgave om **vrijkomend erfgoed te transformeren** en een tweede leven te geven. Bij de herinrichting van de openbare ruimte hebben we extra aandacht voor het herkenbaar maken van de historische structuur, verdwenen erfgoed en betekenisvolle plekken in het stadsbeeld. Met passende regelingen beschermen we het erfgoed en met de instandhoudingsplicht gaan we aantasting, verpaupering en verlies van erfgoed tegen om het voor toekomstige generaties te behouden.

Samen werken aan leefbare wijken en aan woningbouw

In de wijken werken we samen met een heel breed veld van partners, waaronder inwoners, ondernemers, WJ Eindhoven, zorg- en welzijnsinstellingen, bewonersverenigingen, woningcorporaties, veiligheidsregio en politie. Elke buurt kent haar eigen sociale structuur en samenwerkende partners. Voor de aanpak van nieuwe initiatieven betekent dit dat we samen **werken vanuit deze unieke sociale structuur en karakters van buurten**.

Op het terrein van wonen, werken de negen gemeenten in het Stedelijk Gebied Eindhoven intensief samen. In het *'Afsprakenkader Wonen 2017, Aantrekkelijke woonmilieus in Stedelijk Gebied Eindhoven'* is vastgelegd dat we opereren als één overheid. We geven ruim baan aan herstructurering, transformatie en inbreiding. En we stemmen alle overige initiatieven op elkaar af, waarbij geldt dat we geen nieuwe locaties aan de randen van de steden en dorpen (uitbreidingslocaties) ontwikkelen, tenzij daar een zwaarwegende maatschappelijke reden voor is. Wij beschouwen het stedelijk gebied als één woningmarkt, waarin wij een complementair aanbod bieden.

De woonopgaven voor de regio zijn weergegeven in de *Regionale Visie op Wonen*:

- voldoende woningen om de groei van de bevolking op te kunnen vangen; instromers aantrekken en starters en doorstromers vasthouden voor de regio
- versnellen, minimaal 2500 woningen* per jaar realiseren (ook in economisch mindere tijden, anticyclus bouwen);
- we streven naar betaalbaarheid, kwaliteit en een aanbod van aantrekkelijke, unieke, toonaangevende, innovatieve en gevarieerde woonmilieus;
- kwaliteit van onze woningvoorraad borgen;
- garanderen van betaalbaarheid in het sociaal- en middensegment.

*Aanvullend hierop geldt dat we in de Woondeal hebben afgesproken dat Eindhoven zich de komende 5 jaar richt op het toevoegen van 3.000 woningen per jaar.

²⁵ De inclusieve stad is een stad die voor iedereen geschikt is om te wonen, te leven en te presteren.

5.4 Werken aan een duurzame en concurrerende economie

Het versterken van de economie blijft een belangrijke opgave van onze stad. Dat doen we door te werken aan het versterken van de bedrijventerreinen, de campussen, kantorenlocaties en buurteconomie met aandacht voor duurzaamheid.

Om internationaal te kunnen blijven concurreren en aantrekkelijk te blijven voor bedrijven en kenniswerkers, moeten we blijven investeren in de verbetering van het vestigingsklimaat. In de economische wereldtop meespelen is één ding, de uitdaging is om aan die top te blijven.

Bereikbare, goede en duurzame werklocaties

Om te blijven concurreren met andere toptechnologieregio's ligt er een opgave om onze werklocaties te versterken. Doorontwikkelen van de **toplocaties** in Eindhoven en de regio is belangrijk voor de economische groei. De campussen bieden een extra plus aan onze economie, omdat hier open **innovatie** plaatsvindt. Deze toplocaties maken een spectaculaire groei door. We bieden ruimte voor het experimenteren met het versoepelen en loslaten van regels. Naast de toplocaties willen we de levensvatbare bedrijventerreinen, kantorenlocaties, werklocaties en broedplaatsen behouden en ruimte bieden aan nieuwe concepten en buurteconomie. Denk hierbij aan nieuwe woon- en werkconcepten, bedrijfsverzamelgebouwen, ateliers, startups en broedplaatsen voor designers en makers uit allerlei disciplines.

Het is hierbij een opgave om de werklocaties te **verduurzamen**, zodat de impact op het klimaat vermindert en de werklocaties bijdragen aan onze ambities voor circulaire economie²⁶. We onderschrijven de Rijksambitie om in 2050 een circulaire economie te hebben, net als de ambitie om in 2030 50% minder primaire grondstoffen te gebruiken. High Tech Campus Eindhoven heeft de ambitie om in 2025 de meest duurzame campus van Europa te zijn.

Een goede infrastructuur is een van voorwaarden voor een aantrekkelijk en concurrerend vestigingsklimaat. Daarbij hoort een uitstekende bereikbaarheid van de economische toplocaties en zeer goede **(inter)nationale verbindingen** met andere economische kerngebieden in binnen- en buitenland.

Innovatie verbindt en daagt uit

Eindhoven is een kennisstad door de aanwezigheid van diverse onderzoeks- en kennisinstellingen, waaronder de Technische Universiteit Eindhoven en TNO. Ook zijn we een vestigingsplaats voor innovatieve technologiebedrijven, die op de verschillende campussen in de stad gevestigd zijn. Samen met bedrijven, kennisinstellingen en inwoners in de stad werken we aan het bedenken van slimme oplossingen voor economische en maatschappelijke opgaven. Ook zetten we in op nieuwe technologische ontwikkeling zoals 5G en creëren proefplekken in de stad waar nieuwe technologie getest kan worden. In de stad willen we voldoende ruimte houden voor nieuwe en bestaande broedplaatsen voor designers en makers uit allerlei disciplines.

Samen werken aan de (inter)nationale topositie

Om te werken aan het versterken van de (inter)nationale topositie van Brainport Eindhoven, zoekt de gemeente Eindhoven nadrukkelijk de samenwerking met anderen. We werken samen met andere partijen, waaronder het Rijk, provincie en de regio. Diverse programma's zorgen gezamenlijk voor snelle en duurzame verbindingen en een optimaal vestigings- en verblijfsklimaat.

Gezamenlijk met de Rijksoverheid, provincie en regio werken we via het [ruimtelijk programma Brainport City](#) aan snelle en duurzame onderlinge en internationale (fysieke en digitale) verbindingen om een compacte en duurzame verstedelijking mogelijk te maken.

5.5 Werken aan een energietransitie in de stad

De energietransitie is een structurele opgave die voor iedereen in de stad grote impact heeft. In 2050 wordt er geen aardgas meer gebruikt. Het verwarmen van gebouwen gebeurt met een warmtenet, elektriciteit of met een duurzaam gas (bijvoorbeeld biogas of waterstofgas).

²⁶ Een circulaire economie is een systeem waarin geen eindige grondstofvoorraden worden uitgeput en waarin reststoffen volledig opnieuw worden ingezet in het systeem.

De grote opgave van de energietransitie is het terugbrengen van de CO₂-uitstoot. Dit is zowel mondiaal (Klimaatverdrag van Parijs), landelijk (Klimaatwet) als lokaal (Klimaatverordening Eindhoven 2016) vastgelegd in regelgeving.

Het (op termijn) beëindigen van het gebruik van aardgas voor het verwarmen van gebouwen, is daarom een belangrijke pijler in het klimaatbeleid van de gemeente. Andere voornemens zijn het verminderen van het gebruik van fossiele brandstoffen in het vervoer en het verduurzamen van de industrie.

Warmtestrategie

Het Klimaatakkoord legt de regierol voor de energietransitie bij de gemeenten. We zullen een Transitieplan Warmte maken waarin we vastleggen hoe we de hele gebouwde omgeving, inclusief de bestaande gebouwen, van fossielvrije (aardgasloze) warmte gaan voorzien. Hierin staat ook een tijdspad waarop wijken van het aardgas gaan. Een goede en actieve communicatie met inwoners en bedrijven wordt hier een belangrijk onderdeel van. We benutten kansen die de energietransitie biedt om klimaatadaptieve maatregelen te treffen (meekoppel kansen).

Aanpassing energie infrastructuur

Verwarmen zonder aardgas betekent aanpassingen aan de bestaande woningen, maar ook aan de ondergrondse infrastructuur in de stad. In een deel van de stad komen **warmtenetten** en het **elektriciteitsnet** moet worden uitgebreid. De drukte in de ondergrond is hierbij een belangrijk aandachtspunt. Het aardgasnet kan mogelijk wel blijven dienen voor de distributie van duurzaam gas.

Bij nieuwbouw hebben we nu al verplichting om de warmtevoorziening zonder aardgas te realiseren. Voor bestaande gebouwen geldt die verplichting vanaf 2050. Voor de gemeentelijke organisatie hebben we de lat hoog gelegd: in 2025 willen we 100% uitstootvrij zijn.

Samenwerking regio en lokaal

Samen met 20 andere gemeenten in de Metropoolregio Eindhoven, de Provincie en de Waterschappen wordt gewerkt aan een **Regionale Energie Strategie (RES)**. Hierin gaat het vooral over het grootschalig opwekken van elektriciteit en een regionale structuur warmte. De RES omvat de pijlers warmte, energieopwekking en besparing. Daarnaast zoeken we nadrukkelijk de samenwerking op met buurgemeenten, waterschappen en provincie in relatie tot het gebruik van ons bodem- en watersysteem. Dat systeem houdt zich immers niet aan de gemeentegrenzen. Op het vlak van bodemenergie (WKO en geothermie) is extra afstemming nodig in relatie tot voldoende, schoon en veilig grondwater voor consumptie. Naast de regionale samenwerking met de andere twintig gemeenten in de Metropoolregio Eindhoven, werken we lokaal met diverse partners samen aan deze opgave.

Samen met corporaties, scholen, ondernemers maken we afspraken over het verduurzamen en aardgasvrij maken van woningen, bedrijventerreinen en maatschappelijk vastgoed. Met voorlichting en financieringsregelingen (<https://www.eindhovenduurzaam.nl/>) willen we wooneigenaren verleiden tot investeringen om hun woning toekomstbestendig te maken. Bij verduurzaming van monumenten en historische gebouwen werken we aan een aanpak in goed overleg met alle betrokkenen.

Met de Brainport-partners werken we aan de innovaties die noodzakelijk zijn voor de energietransitie, bijvoorbeeld op het gebied van de opslag van elektriciteit en warmte.

5.6 Werken aan een goede stedelijke bereikbaarheid

Eindhoven kan niet verder groeien zonder een goede bereikbaarheid. We willen werken aan een stad die goed bereikbaar is voor alle vervoerswijzen. Met het oog op duurzaamheid en gezondheid zetten we primair in op de fiets, het openbaar vervoer en slimme mobiliteit. We streven naar een autoluw stadscentrum en optimale doorstroming op de Randweg (A2/N2), de Ring en de radialen.

Gezien de groei van de stad, de toenemende verkeersdruk en de toenemende druk op het klimaat en de luchtkwaliteit is het nodig om te werken aan duurzame mobiliteit. We zetten in op het duurzaam verbinden van mensen en locaties in Eindhoven en in de regio.

Bereikbaarheid

Een goede infrastructuur is een van de voorwaarden voor een aantrekkelijk en concurrerend vestigingsklimaat. Daarbij hoort een uitstekende bereikbaarheid van de economische toplocaties in de Brainportregio en zeer goede **(inter)nationale verbindingen** met andere economische kerngebieden in binnen- en buitenland (Randstad, Antwerpen/Brussel en Ruhrgebied): over de weg, over het spoor, het water en door de lucht. Goederenvervoer over de vaarwegen (Wilhelminakanaal-Beatrixkanaal) en goederenoverslag naar spoor (zoals bij Goederen Distributiecentrum Acht) wordt gestimuleerd. Voor de luchthaven maken we keuzes over eventuele groei en bereikbaarheid van de luchthaven in overleg met alle partners en met weging van alle belangen (bereikbaarheid versus gezonde groei).

De **kwaliteit en de frequentie van het openbaar vervoer** moet omhoog, met goede aansluitingen naar de regio. Het gaat dan om de inzet op meer sprinters per uur van en naar de andere B5 steden (Helmond, 's-Hertogenbosch, Tilburg en Breda) en Weert. Daarnaast werken we aan nieuwe HOV-verbindingen tussen Eindhoven Airport, campuslocaties en buurgemeenten. Er moeten **voldoende en goede fietspaden** zijn, waarbij de snelfietsroutes naar de regio belangrijk zijn.

We werken aan een stadsbreed netwerk van laadinfrastructuur die meegroeit met de toename van schone mobiliteit, zoals elektrische mobiliteit, maar ook waterstofvoertuigen.

Laadpaal voor elektrische auto's op Strijp-S.

In het centrum is de opgave om meer in te zetten op lopen, fietsen en openbaar vervoer en minder op de auto. Daarmee zorgen we voor een **gezondere stad**. Voor een transitie naar **duurzame mobiliteit** moeten we beschikken over voldoende en kwalitatief goede ruimte voor loop- en fietsvoorzieningen. In het centrum is de openbare ruimte schaars. Daarom zetten we daar in op dubbelgebruik van parkeerplaatsen en breiden het betaald parkeren uit in samenspraak met de buurt. Bij nieuwe ontwikkelingen in het centrum worden zo min mogelijk (auto) parkeerplaatsen toegevoegd en is er extra aandacht voor fietsparkeervoorzieningen.

Met name binnen de Ring hebben we de extra uitdaging om te voldoen aan de wettelijke normen voor luchtkwaliteit. In verband met de opgave om te werken aan een aantrekkelijk en hoogstedelijk centrum moet het doorgaande gemotoriseerde verkeer uit het centrum worden verplaatst naar de Ring. Het doorgaande regionale verkeer moet worden verplaatst van de Ring naar de robuuste rand van snelwegen: Randweg A2/ N2, A58, A50 en A67. We willen voldoende doorstroming houden op de Ring en andere 'moderne radialen' in de stad. Vanwege de ambitie om het centrum autoluw te maken, zoeken we voor de automobilist naar nieuwe manieren om het centrum te bereiken. Bijvoorbeeld via **slimme mobiliteitshubs** (P&R-voorzieningen om van vervoermiddel over te stappen) aan de randen van het centrum en de stad.

Daarnaast is het vinden van **slimme en schone oplossingen voor bevoorrading** van winkels onderdeel van deze opgave. In de wijken willen we samen met bewoners zoeken naar oplossingen om de balans te vinden tussen bereikbaarheid en **leefbaarheid**.

Slimme mobiliteit

We zetten in op het verbeteren van de bereikbaarheid met behulp van slimmere informatievoorziening en door verschillende (innovatieve) soorten van vervoer beter op elkaar aan te laten sluiten. Dat doen we door mobiliteitsdiensten te ontwikkelen met bijvoorbeeld één betaalsysteem, maar ook door overstappunten te realiseren op strategisch gekozen locaties waar je 'drempelloos' kan overstappen op deelsystemen. Een belangrijke voorwaarde hiervoor is dat informatievoorzieningen data kunnen uitwisselen.

Veiligheid

We streven naar het terugbrengen van het aantal ernstige verkeersslachtoffers met 10% per jaar. Daarbij hoort ook het veiliger maken van het oversteken van de Binnenring en Ring. Dit verbetert in gebruik en beleving de verbinding tussen de binnenstad en de omliggende wijken.

Ook is het een opgave om de stad bereikbaar te houden voor de hulpverleningsdiensten. Met name in het beoogde autoluwe centrum en bij campussen en bedrijventerreinen zoals BIC is dit een aandachtspunt. Momenteel hebben we hiervoor de [actuele Beleidsregels Bereikbaarheid en Bluswatervoorziening](#) (VRBZO).

Basis op orde

Via jaarlijkse onderhoudsprogramma's wordt gewerkt aan het in stand houden van de basiskwaliteit: wegen, voetpaden en fietspaden, halte- en overstapvoorzieningen die schoon, heel, veilig en toegankelijk zijn.

Samen werken aan de opgave

De bereikbaarheid stopt niet bij onze gemeentegrenzen, het is bij uitstek een regionale, provinciale en nationale opgave. We werken samen aan deze opgave met de Metropoolregio Eindhoven, met BrabantStad, de provincie en de Rijksoverheid. Steeds vaker werken we ook samen met het bedrijfsleven en werkgevers aan bereikbaarheidsmaatregelen en mobiliteitspakketten.

We zijn op zoek naar nieuwe en **toekomstbestendige mobiliteitsconcepten** en we zetten in op een verschuiving van het bezit van **vervoermiddelen** naar het **gebruik**, van aanbod naar **behoefte**. Door mobiliteit slim in te zetten kan het bijdragen aan sociale cohesie door maatregelen voor gedeelde, schone voorzieningen: straatauto, autodate, stedelijke distributie, deelfietsen. We trekken hiervoor op met partners als de TU/e, Automotive Campus en TNO. Dit doen we onder andere via de Bereikbaarheidsagenda Zuidoost-Brabant, het programma [SmartWayZ.NL](#) en de Brainport Nationale Actieagenda. We willen hierbij ook leren van andere steden.

Het busstation Woensel

6

SAMEN WERKEN AAN DE OPGAVEN

Als gemeente hebben we een bijzondere positie. We dienen het algemeen belang van een goed functionerende stad voor onze inwoners en ondernemers. We moeten zorgen voor een goede balans tussen ruimte voor nieuwe ontwikkelingen en het beschermen en het versterken van de bestaande omgevingskwaliteit.

We werken aan zes stedelijk opgaven:

1. een gezonde groei van de stad;
2. een aantrekkelijk en hoogstedelijk centrum;
3. de leefbare en sociale wijken met een sterke identiteit;
4. een duurzame en concurrerende economie;
5. de energietransitie van de stad;
6. een goede stedelijke bereikbaarheid.

Hoe werken we samen om uitvoering te geven aan deze opgaven en wat is daarbij een passende rol voor ons als gemeente? In dit hoofdstuk geven we enige richting aan onze rol en onze werkwijze, waarbij dit nog niet het eindstation is. We gaan onze initiatiefnemers niet loslaten, maar anders vastpakken. De gemeente moet een rol bij de inrichting van de fysieke leefomgeving houden. Hoe we deze rol samen nader gaan invullen zal richting een volgende versie omgevingsvisie verder zijn ontwikkeld.

6.1 Actief samenwerken

De ambities en opgaven voor de stad zijn groot en divers en de uitvoering kan de gemeente niet alleen, daarom werken we uitvoerig samen met overheden en andere samenwerkingspartners (zie hoofdstuk 2 en hoofdstuk 5). Per opgave gaan we na welke samenwerkingspartners nog ontbreken.

Wij bieden ruimte aan initiatiefnemers (particulieren en marktpartijen) om (ook) via private initiatieven de stedelijke opgaven tot ontwikkeling te laten komen.

Belangrijke uitgangspunten bij het samenwerken met initiatiefnemers in de stad zijn:

- wij geven uitnodigende en duidelijke kaders²⁷ aan de voorzijde;
- initiatieven dragen bij aan de opgaven, de kwaliteiten en identiteit van het betreffende gebied;
- initiatiefnemers verzorgen de samenspraak met omgeving conform de leidraad die de gemeente voor initiatiefnemers ontwikkelt;
- we zoeken samen naar oplossingen die passen bij het gebied;
- er is ruimte voor innovatieve oplossingen, zodat initiatiefnemers kunnen experimenteren met nieuwe ideeën die bijdragen aan het bereiken van onze ambities.

²⁷ De kaders zoals opgenomen in de voorliggende visie zijn samengevat in bijlage B.

Een stad met een groeiambitie en de daarbij behorende majeure investeringen in ruimtelijke ontwikkelingen betekent ook een noodzaak om verbindingen tussen onder- en bovenwereld te voorkomen, te hinderen en door te knippen. Daarin speelt ook weerbaarheid een grote rol.

We weten veel, over veel onderwerpen. Die informatie ontsluiten en bundelen we om de stad en onszelf verder te helpen. We zorgen voor een open data-city waarbij we [data en onderzoek](#) ter beschikking stellen aan de stad. Om transparantie, privacy én veiligheid te borgen, hanteren we spelregels voor de digitale stad²⁸.

6.2 Combineren van opgaven

Onze ambities en maatschappelijke opgaven komen op een klein grondgebied bij elkaar. Dit betekent dat we slim en zorgvuldig moeten omgaan met de fysieke (leef)ruimte om voldoende ruimte te creëren voor initiatiefnemers én om onze ambities te behalen. Opgaven mogen niet ten kosten van elkaar gaan. Bij nieuwe initiatieven kijken we zowel naar de bovengrond als ondergrond en wegen we de daar afspelende opgaven en belangen integraal af.

We geven prioriteit aan initiatieven die bijdragen aan meerdere stedelijke opgaven tegelijkertijd. Conform onze ambitie dragen initiatieven in elk geval bij aan een gezonde en duurzame verstedelijking met behoud van stedelijke en dorpse kwaliteiten en met aandacht voor sociale cohesie en inclusie.

6.3 Sturen op kwaliteit

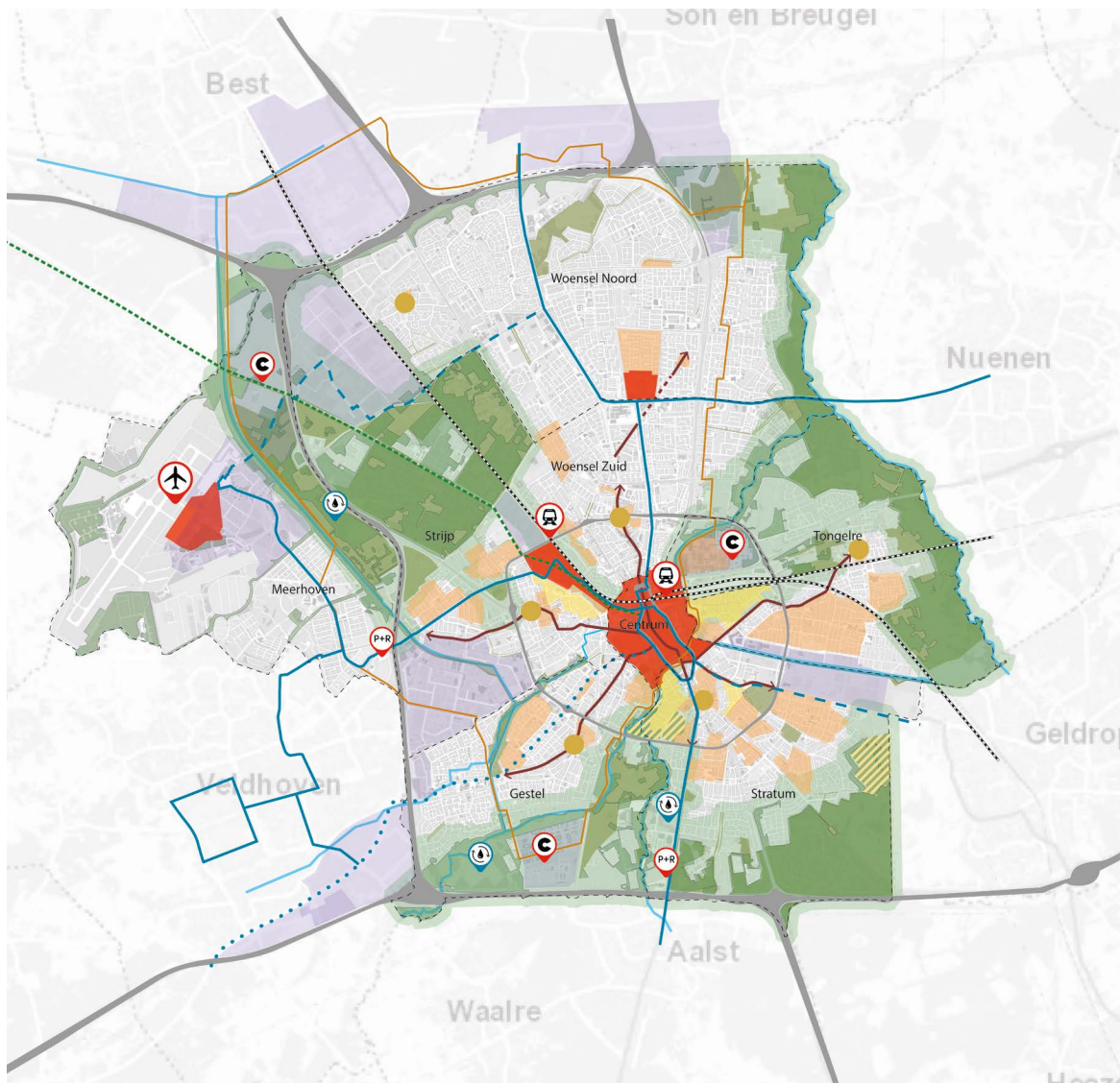
De stedelijke en groene hoofdstructuur (de kwaliteitsdrager van onze stad) is belangrijk voor het functioneren van onze stad. Het zijn omgevingskwaliteiten waar al onze inwoners, ondernemers en bezoekers van profiteren. Het behoud en de versterking van de hoofdstructuur weegt daarom zwaar mee ten opzichte van andere belangen die zich op locatie kunnen voordoen.

Daarnaast zien we omgevingskwaliteiten op het gebied van cultuurhistorie, gezondheid, groen, economie en bereikbaarheid. Deze zijn benoemd in hoofdstuk 4. Het beschermen en versterken van deze omgevingskwaliteiten draagt bij aan het bereiken van onze ambities.

We maken sterker wat sterk is en pakken de zwakke plekken aan. In het omgevingsplan nemen we regels op, die zorgen dat initiatieven bijdragen aan de omgevingskwaliteiten. We toetsen de kwaliteit van initiatieven door middel van een onafhankelijk en integraal advies.

Initiatiefnemers zijn zelf verantwoordelijk voor de samenspraak met de omgeving. Dat levert veelal een verbetering op van de plannen.

²⁸ <https://vng.nl/brieven/principes-voor-de-digitale-samenleving>

Figuur 4.7 Stedelijke en groene hoofdstructuur
(gemeente Eindhoven, 2020)

LEGENDA

	Spoor		Beschermde stadsgezichten
	Historische waterlopen		Historische stedenbouwkundige structuur
	Snelwegen, Ring en binnenring		Historische stadskernen
	Station		Historisch landschap
	HOV-lijn		Beschermde stadsgezicht en historisch landschap
	HOV-lijn in voorbereiding		Natuurnetwerk
	Doorstroomas OV		Landschapsparken
	Luchthaven		Stadsdelen
	Centrum / Strijp-S / Eindhoven Airport / Winkelcentrum Woensel		Waterwingebieden
	Snelfietsroute		Groene Corridor
	Economische toplocaties		Park and Ride locaties
	Campussen		
	Historische radialen		

6.4 Regionale, stadsbrede en gebiedsgerichte benadering

De stedelijke opgaven helpen ons de juiste focus aan te brengen. We bepalen samen met de stad en waar relevant ook met de regio, wat kansrijke locaties zijn voor het werken aan de stedelijke opgaven. De stedelijke opgaven werken we uit in thematische programma's en gebiedsprogramma's. Duidelijk wordt waar welke opgaven landen, rekening houdend met bijvoorbeeld de fysieke kenmerken van de ondergrond, de omgevingskwaliteiten en de hoofdstructuur van de stad.

In de programma's (thematisch en per gebied) wordt bepaald welke concrete stappen de gemeente zet om de gestelde ambitie te halen. In de programma's worden monitoringstools uitgewerkt om te kunnen monitoren en evalueren. Deze programma's worden door het College van Burgemeester en Wethouders vastgesteld en zijn een afgeleide van de omgevingsvisie. Bij elk programma zal worden aangegeven of en op welke wijze samenspraak heeft plaatsgevonden.

In de gebiedsprogramma's wordt rekening gehouden met de identiteit van de buurten en wijken, de aanwezige kwaliteiten, kansen en de opgaven in het gebied. Ook wordt de koppeling gemaakt met sociale en economische opgaven. Daarnaast kan per gebied worden bepaald waar het gebied het meeste baat bij heeft: bijvoorbeeld snelheid en flexibiliteit of juist bezinning en stabiliteit.

Met behulp van de gebiedsprogramma's zorgen we voor maatwerk, een integrale benadering (en breder dan alleen de fysieke leefomgeving) en gebiedsgerichte samenwerking.

6.5 Betaalbaar houden van onze ambities

Niet alleen de ruimte, maar ook de middelen zijn schaars. De gemeente moet de kosten en investeringen inpassen in de budgetten die daarvoor beschikbaar zijn. Bekostiging is vooral gekoppeld aan programma's en projecten. We bestuderen de mogelijkheid tot meer integrale sturing vanuit de stedelijke opgaven en gebiedsprogramma's.

Samenwerken en gezamenlijk uitvoering geven aan en investeren in de stedelijke opgaven door diverse partijen is daarom noodzakelijk.

Partijen die bouwen in de stad en daarmee inkomsten verdienen, dragen op twee manieren bij aan de stad. Direct door invulling te geven aan de stedelijke opgaven (zoals in de bovenstaande paragrafen beschreven) en indirect via financiering van kwaliteitsimpulsen die wij als gemeentelijk organisatie geven aan onze stad. Hiervan kennen we diverse voorbeelden. Via (bouw)leges en anterieure overeenkomsten worden de ambtelijk apparaatskosten afgedekt en wordt bijgedragen aan een kwaliteitsimpuls van onder andere de openbare ruimte in de directe omgeving. En via een afdracht aan het Fonds bovenwijkse voorzieningen wordt bijgedragen aan het stedelijk netwerk van wegen, groen en voorzieningen.

7

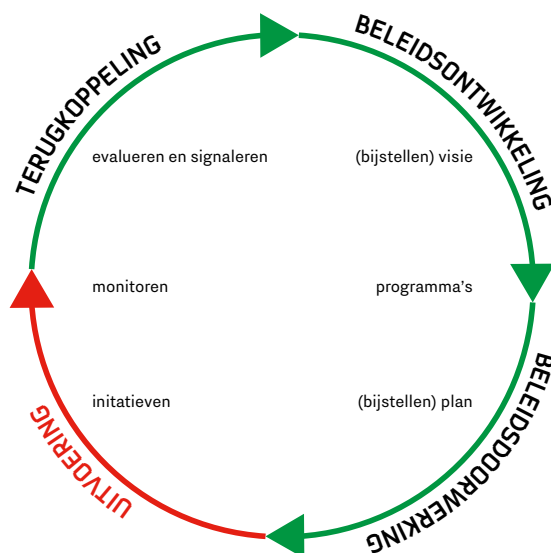

HERUKEN VAN DE OMGEVINGS- VISIE

Nooit af...

Een omgevingsvisie is nooit af. Door samen aan de slag te gaan met de opgaven, veranderen deze in de tijd. Nieuwe inzichten en veranderingen in de maatschappij, de markt en/of onze eigen organisatie vragen om bijstelling van de opgaven en soms ook van onze rol.

Via programma's ontwikkelen we monitoringstools voor de stedelijke opgaven. In de strategische verkenning worden externe trends en ontwikkelingen gesignaleerd. De gemeenteraad wordt hierover cyclisch gerapporteerd.

Figuur 7.1 Cyclisch werken

De raad kan de omgevingsvisie bijstellen zodra zij dit wenselijk of noodzakelijk acht. Het college doet hiervoor een voorstel.

Voor het bijstellen van de omgevingsvisie vereist de Omgevingswet dat de omgeving actief betrokken wordt. De wijze waarop wordt vooraf met de gemeenteraad afgestemd. De gemeenteraad stelt uiteindelijk een (herijkte) omgevingsvisie vast. Bij het vaststellen van een omgevingsvisie wordt aangegeven hoe inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen bij de voorbereiding zijn betrokken en wat de resultaten daarvan zijn.

Bijlage A) Achtergrond: staat van de stad

In deze bijlage staat meer achtergrondinformatie over de thema's die zijn behandeld in hoofdstuk 4.

Historische ontwikkeling

De vanaf de middeleeuwen historisch gegroeide dorpsstructuren kenmerken zich veelal door langgerekte lintbebouwing (ontstaan op de hogere dekzandruggen) tussen de groene beekdalen. Zowel de historische linten als verschillende van deze groene beekdalen van de Gender en de Dommel zijn tot op de dag vandaag aanwezig in de huidige stad Eindhoven.

Met de aanleg van het Eindhovens Kanaal in 1846, de komst van de spoorwegen in 1866 en de verbetering van wegen werd Eindhoven beter bereikbaar. Mede doordat de lonen relatief laag zijn, werd Eindhoven een aantrekkelijk vestigingsgebied voor industrie. De fabrieken worden aan de randen van de stad en bij het havenhoofd gebouwd. Maar ook buiten de stad, langs de oude dorpslinten, vond een geleidelijke verdichting plaats. Gaandeweg groeien stad en dorpen steeds meer aan elkaar vast. Er werden ook meer kerken, kloosters, katholieke scholen en andere maatschappelijke voorzieningen gebouwd. In 1891 start Philips aan de Emmasingel met een gloeilampenfabriek. Philips bouwde in 1910 het Philipsdorp en daarna nog andere wijken, bedrijfsscholen, parken en sportvoorzieningen. Vanaf eind 20e eeuw komen deze gebouwen geleidelijk leeg en geschikt om te transformeren. Dit geldt ook voor de fabriekscomplexen zoals Campina en Strijp S, R en T.

In 1920 groeide de stad enorm, doordat de vijf omringende dorpen (Woensel, Tongelre, Stratum, Gestel en Strijp) werden toegevoegd aan de gemeente. Eindhoven werd na de Tweede Wereldoorlog de snelst groeiende stad van Nederland: de woningnood is op dat moment ook ongekend. Met name dankzij Philips neemt de technologie in Eindhoven een hoge vlucht. Ontwikkeling van technische kennis wordt door Philips en DAF sterk bevorderd, wat o.a. leidt tot de stichting van de Technische Hogeschool, nu TU/e. Ook wordt in deze periode de Ring voltooid. De aanleg van 'parkways' (o.a. Kennedylaan, Karel de Grotelaan) met daaromheen nieuwe woonwijken in voornamelijk Woensel en Gestel geven de stad een nieuw gezicht.

Op de [cultuurhistorische waardenkaart](#) is de historische ontwikkeling per gebied of object vertaald in cultuurhistorische waarden. Het gaat onder meer om de historische radialen, zoals de Tongelsestraat en Strijpsestraat. We vinden de historische radialen een belangrijke kwaliteit. Ze herinneren ons aan het verleden van Eindhoven toen de dorpen uitgroeide tot stadsdelen. Ook de [monumenten](#) en de beschermde stads- en dorpsgezichten zoals Riel, Witte Dorp, Villapark Tongelre, Philipsdorp en Villapark Elzent herinneren aan de historische structuur van de stad. Daarnaast zijn de historische stedenbouwkundige structuren, zoals b.v. 't Hool, van stedelijke betekenis voor de stad.

Mobiliteit en bereikbaarheid

Gebiedsontsluitingswegen

Gebiedsontsluitingswegen worden in sommige gevallen onvoldoende benut door het doorgaand autoverkeer. Dit draagt bij aan verkeersoverlast, slechte luchtkwaliteit en onveilige situaties in het centrum en in woonwijken.

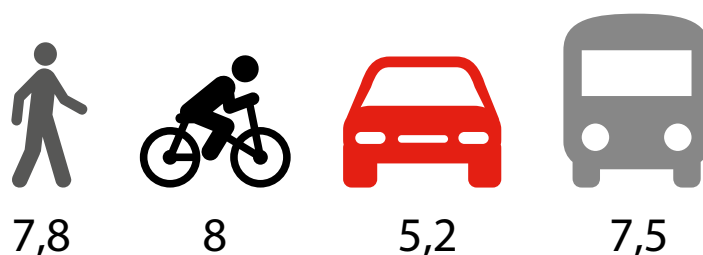
Knelpunten (inter)nationale en regionale bereikbaarheid

Voor het goed economisch functioneren van Brainport is het noodzakelijk dat de (inter)nationale en regionale bereikbaarheid over de weg, per spoor, door de lucht en over water uitstekend is en blijft. Uit landelijke en provinciale studies blijkt dat een aantal (potentiële) knelpunten in het hoofdwegennet en op het spoor moet worden opgelost. Uit die studies blijkt ook dat vervolgens knelpunten ontstaan in de toegankelijkheid van het stedelijk gebied, op de overgang van het hoofdwegennet naar het stedelijk wegennet en bij het overstappen van de trein en het vliegtuig op het stedelijk openbaar vervoer of op andere vervoermiddelen.

Mobiliteit in de stad

Het aantal auto's per huishouden ligt in Eindhoven hoger dan in de G4 steden, maar lager dan in Breda en Almere (Strategische Verkenning, 2018). Circa 40% van de gereisde kilometers in Eindhoven vindt plaats per auto ([Inwonersenquête](#), 2018). Eindhoven zit daarmee net boven het gemiddelde van de G10. Het aantal OV-verplaatsingen ligt in Eindhoven rond het gemiddelde van de G10 (strategische verkenning, 2018).

Waardering (rapportcijfer) voor de bereikbaarheid van het centrum.

Het gemiddelde rapportcijfer over bereikbaarheid van het centrum voor de fiets, de auto en het OV is een 6,9.

Bron: ([Inwonersenquête](#), 2018)

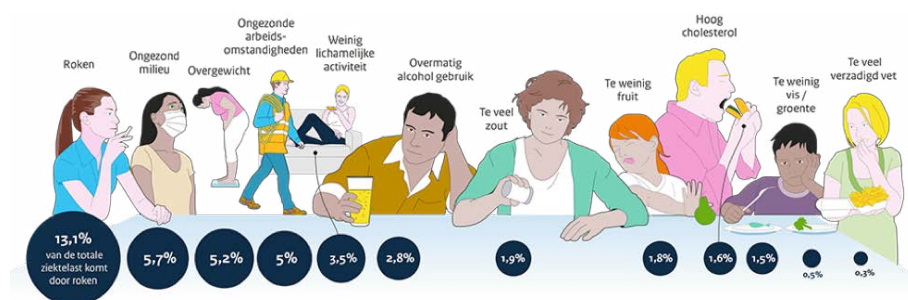
Duurzame mobiliteit

Mobiliteit draagt voor 29% bij aan de CO₂-uitstoot in Eindhoven. In 2018 waren er in Eindhoven 1079 elektrische auto's geregistreerd ([Klimaatmonitor](#), 2018), overeenkomend met ongeveer 1% van het totaal aantal auto's in Eindhoven. Dit percentage is vergelijkbaar met steden als Den Haag, Rotterdam, Nijmegen en Groningen. In andere steden ligt het percentage soms veel hoger, maar het beeld wordt vertroebeld door de aanwezigheid van leasemaatschappijen met een groot wagenpark in bepaalde steden.

Sinds 2017 rijden in Eindhoven 43 volledig elektrische stadbussen. Vanaf 2025 zullen er voor het busvervoer alleen nog zero emissie voertuigen worden ingezet.

Gezonde stad

Onderzoek van het RIVM wijst uit dat roken, leven in een ongezond milieu, overgewicht, ongezonde arbeidsomstandigheden en weinig lichamelijke activiteit het meeste effect hebben op onze gezondheid. De onderstaande figuur geeft de ziektelast ten gevolge van factoren waarop beleid en ingrepen invloed hebben. De overige 70% ziektelast wordt veroorzaakt door bijvoorbeeld erfelijke factoren of beperkte toegang tot of bezoek aan medische zorg.

Figuur B1.1 De invloed van verschillende factoren op gezondheid (totale ziektelast, percentages kunnen niet bij elkaar opgeteld worden). Bron: RIVM, 2014 en 2017.

Milieubelasting door lokale en bovenlokale bronnen

Als we kijken naar het milieu in Eindhoven zien we dat de ligging, tussen de Rotterdamse haven en het Ruhrgebied, die gunstig is voor onze economie hiervoor nadelige gevolgen heeft. Het betekent meer verkeer en fijnstof. Daar komt bij dat Eindhoven zich bevindt in een gebied met relatief veel veehouderijen, het Antwerpse havengebied dichtbij is en we een luchthaven hebben op eigen grondgebied. Doordat we verder van zee liggen, krijgen we bovendien minder luchtverversing dan bijvoorbeeld het westen van ons land. Als gevolg van deze bovenlokale bronnen, maar ook door lokale bronnen (bedrijvigheid en vervoersbewegingen), kent Eindhoven een relatief hoge milieubelasting met een negatief effect op gezondheid en natuur.

Lucht, geur en geluid

De impact van bovenstaande zien we terug op het gebied van lucht, geur en geluid. Voor 90% worden de milieu-gerelateerde risico's bepaald door luchtvervuiling en geluidsoverlast. Gemiddeld ligt de blootstelling aan fijnstof (PM10) in Eindhoven het hoogst van alle G10-gemeenten (2015, zie [Eindhoven in Cijfers](#)). De luchtkwaliteit is slechter op de Binnenring, uitvalswegen, delen van de Ring. De blootstelling aan stikstofdioxide in Eindhoven is als redelijk gemiddeld te beschouwen en op dit vlak hebben we nog maar enkele knelpunten op te lossen. Gemotoriseerd verkeer is lokaal een grote veroorzaker van geluidsoverlast.

Stralingseffecten

Eindhoven heeft in 2018 onderzoek gedaan naar de straling van zendmasten en hoogspanningslijnen. Uit de metingen blijkt dat de cumulatieve veldsterkten ruim onder de Nederlandse limieten voor blootstelling blijven.

Sport en bewegen

In Eindhoven hebben we 311 sportvoorzieningen (van tientallen tennis- en voetbalvelden tot het ijssportcentrum). Binnen de G10 scoorden we op dit vlak na Groningen het best (Eindhoven in Cijfers, 2015). Uit de Inwonersenquête 2018 blijkt dat 57% van de Eindhovenaren wekelijks sport en 38% van de Eindhovenaren lid is van een sportvereniging (deze percentages liggen lager bij mensen met een MBO-opleiding dan met een WO-opleiding). Het aantal fietsverplaatsingen ligt in Eindhoven rond het gemiddelde van de G10 (strategische verkenning, 2018). Het aantal voetgangersverplaatsingen ligt op het niveau van de kleinere G10 steden (strategische verkenning, 2018). De openbare ruimte wordt steeds meer gebruikt om te sporten, doordat bijvoorbeeld meer mensen hardlopen en wandelsport beoefenen. De openbare ruimte in Eindhoven scoort t.o.v. de G10 gemiddeld als het gaat om beweegvriendelijkheid ([Eindhoven in Cijfers](#), 2015).

Gezondheidsbeleving

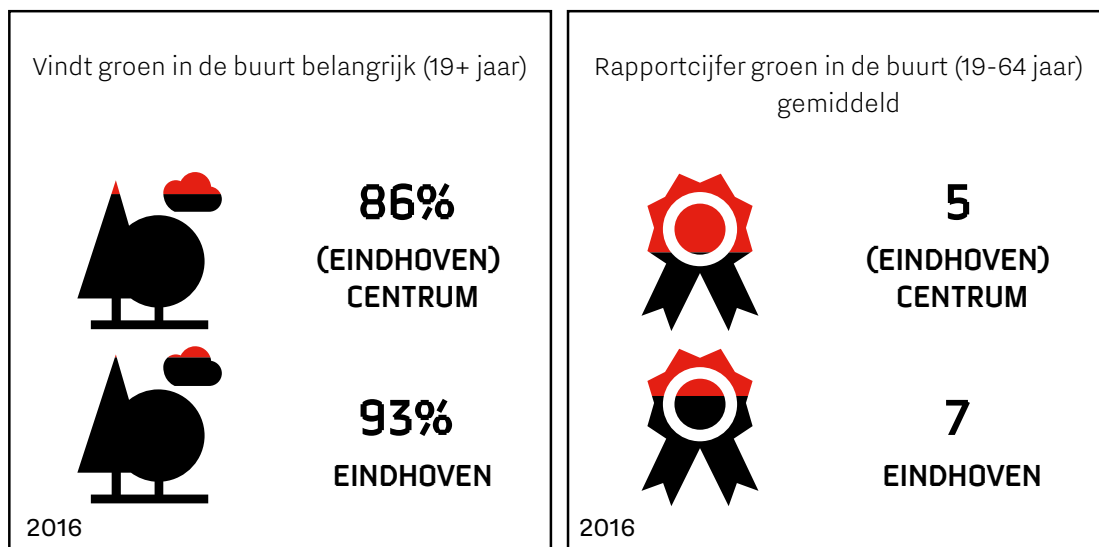
Met behulp van monitoringstools van de GGD en onze jaarlijkse inwonersenquête kunnen we gezondheid, beleving van gezondheid en de mate van gezonde leefomgeving per stadsdeel in beeld brengen. Circa 31.600 van de 214.000 inwoners van Eindhoven maken zich zorgen over invloed die hun leefomgeving heeft op hun gezondheid (17% van de volwassenen en 19% van de ouderen) ([Brabantse Omgevingsscan: BrOS](#)). Wonen in een drukke straat is de belangrijkste bron van zorg voor volwassenen. Maar inwoners maken zich ook zorgen over de routes van gevaarlijke stoffen, luchtkwaliteit, straling, de ligging nabij Eindhoven Airport en de ligging in de buurt van bedrijven.

Geluidsbeleving

Ruim 40.900 inwoners in Eindhoven worden ernstig gehinderd door geluid. Gemiddeld ervaart 22% van de volwassenen en 23% van de ouderen ernstige geluidhinder (GGD). Eindhoven Airport wordt hierbij ervaren als de belangrijkste bron van deze geluidhinder (zie Rapport [Proefcasus Eindhoven Airport](#), 2019). Voor ouderen geldt dat ernstige geluidhinder vooral in het centrum wordt gerapporteerd. Brommers, scooters, horeca en bouwwerkzaamheden zijn de voornaamste veroorzakers.

Groene leefomgeving

Uit cijfers van de GGD blijkt dat bijna alle volwassenen aangeven groen in de buurt belangrijk te vinden. Met name in Eindhoven-centrum vinden circa 2 op de 5 personen dat er onvoldoende kijkgroen aanwezig is in de buurt. Het gemiddeld rapportcijfer voor groen in het centrum is 5.37, hetgeen beduidend lager is dan het gemiddelde voor heel Eindhoven (7,0). Daarnaast mist ook ongeveer een derde van de volwassenen in Eindhoven-centrum rustige plekken en plekken voor verkoeling in de buurt. (Bron: Bros, 2018)

Bron: GGD Eindhoven (2018)

Zie voor de beleving van geluids- en milieuhinder ook de [Inwonersenquête Milieu en Duurzaamheid](#) (2018) en voor de beleving van groen in de openbare ruimte de [Inwonersenquête Openbare Ruimte](#) (2018).

Openbare ruimte

Het merendeel van de Eindhovenaren is tevreden over de manier waarop de openbare ruimte is ingericht en wordt onderhouden (73%). Eindhovenaren geven gemiddeld een 6,8 voor het onderhoud en schoonhouden van de buurt en straat. De tevredenheid over het afvoer van regenwater in de stad is de afgelopen jaren toegenomen. (inwonersenquête 2018)

Zorg & Veiligheid

De voorzieningen in de zorg zijn voldoende voor de huidige grootte van de stad. Wanneer de zorgvraag toeneemt, bijvoorbeeld tijdens een griep epidemie, kan dat tot capaciteitsproblemen leiden in de hele keten (thuiszorg, huisartsen, ziekenhuizen, verpleeghuizen, ambulancezorg). In dat geval zijn extra maatregelen nodig.

Op het gebied van veiligheid worden in Eindhoven op verschillende locaties gevaarlijke stoffen opgeslagen, geproduceerd, gebruikt en vervoerd over weg en spoor. De risico's zijn in beeld en worden gemonitord. De capaciteit van de brandweer is voor de meeste scenario's naar verwachting toereikend (bron: Capaciteiten inventarisatie Regionaal Risicoprofiel 2019).

Energie en klimaat

Het percentage duurzame energie geproduceerd in Eindhoven is met circa 3% relatief laag ten opzichte van andere grote gemeenten. Eindhoven komt ermee op de zesde plaats van de tien grootste gemeenten.

De warmtevoorziening van de gebouwde omgeving is grotendeels gebaseerd op aardgas, dat per definitie CO₂-uitstoot oplevert. Het (in 2050) volledig beëindigen van het gebruik van aardgas voor de verwarming van gebouwen is daarom een belangrijke pijler in het klimaatbeleid van de gemeente. In twee gebieden in de stad (Meerhoven en Strijp) bevinden zich (grotendeels aardgasvrije) warmtenetten, die ongeveer 4% van de woningen in Eindhoven van warmte voorzien. Van de in totaal 109 buurten kunnen er op dit moment drie als 'grotendeels aardgasvrij' benoemd worden (in Meerhoven) en vijf als 'deels aardgasvrij' (in Strijp en de campussen van TU/e en HTC).

In het kader van het Plan van Aanpak 'Naar aardgasvrij verwarmen en koken' zijn drie buurten benoemd tot pionierbuurten, waar een buurtgericht plan voor deze energietransitie wordt opgesteld. In 2021 moeten alle gemeenten een Transitieplan Warmte hebben. Voor die tijd zal de gemeenteraad de uitgangspunten voor dat plan vaststellen.

De beperkte ruimte in de ondergrond vormt een uitdaging voor de energietransitie. De distributie van duurzame energie neemt extra ruimte in beslag in de ondergrond en op sommige plaatsen in de stad is deze niet meer beschikbaar.

Bijlage B) Uitgangspunten voor nieuwe ruimtelijke initiatieven

De uitgangspunten zijn geformuleerd op basis van de omgevingsvisie en zijn sturend voor de ruimtelijke ontwikkeling van de stad. Ze geven richting aan het handelen van gemeente en initiatiefnemers:

- Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan de **stedelijke opgaven**, de kwaliteiten en identiteit van het betreffende gebied (breder dan alleen de fysieke leefomgeving). Maatwerk per gebied is nodig, de gebiedsprogramma's bieden inzicht in de 'behoefte' van de wijk of buurt. Het behoud en de versterking van de hoofdstructuur weegt zwaar mee ten opzichte van andere belangen die zich op locatie kunnen voordoen.
- **Schoon, gezond en veilig** vormen het basisniveau onder iedere nieuwe ruimtelijke ontwikkeling.
- Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan een **gezonder en duurzamer Eindhoven**. We kijken naar de gebouwen en de ruimte er omheen. Negatieve effecten van activiteiten of initiatieven worden niet afgewenteld op de omgeving.
- Nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan versterking van de **sociale- en economische structuur** in de omgeving waar ze gerealiseerd worden. De gemeente biedt ruimte aan de buurteconomie, deeleconomie en andere initiatieven die bijdragen de levendigheid van wijken.
- Nieuwe ontwikkelingen doen geen afbreuk aan de **historische structuur**, erfgoed en betekenisvolle plekken in het stadsbeeld.
- Bij nieuwe ontwikkelingen komt een **klimaat- en groenplan** dat gericht is op het versterken van de openbare ruimte, bodem, groen en water bij de ontwikkeling.
- Bij een nieuwe ontwikkeling hoort een **mobilitéitsplan**: een plan voor duurzame mobiliteit. Uitgangspunt is dat we meer ruimte willen voor voetgangers, fietser en openbaar vervoer met voorrang op de auto. Denk aan slimme oplossingen voor bevoorrading en het realiseren van laadpalen voor elektriciteit en/of waterstof.
- Nieuwe ontwikkelingen zijn **aardgasloos**. Voor bestaande gebouwen geldt die verplichting vanaf 2050. Nieuwe ontwikkelingen zijn (bijna) energieneutraal en dragen bij aan de energietransitie van de stad.
- Bij nieuwe ontwikkelingen dragen bij aan een **veilige leefomgeving**. We accepteren dat er risico's in de leefomgeving zijn en maken ze beheersbaar en we communiceren actief. Risico's zijn beheersbaar, wat betekent dat hulpdiensten effectief kunnen optreden. Als er bebouwing in de buurt van risicobronnen is, zijn mensen die hier wonen en verblijven bekend met de risico's. Ze weten hoe te handelen bij een incident. Bouwwerken en gebieden bieden bescherming en zijn snel en veilig te verlaten.
- We bieden ruimte voor **experimenten** en kijken of in sommige gevallen regels kunnen worden losgelaten of versoepeld.
- Nieuwe ontwikkelingen houden zoveel als mogelijk rekening met de uitgangspunten van **circulaire economie**. We onderschrijven de Rijksambitie om in 2050 een circulaire economie te hebben.
- Nieuwe hoog intensieve locaties voor wonen en werken komen vooral bij **knooppunten van (H)OV**, in het centrum en dicht bij voorzieningen. In de wijken staan we verdichting toe als het bijdraagt aan de sociale structuur en de inclusiviteit. Voor stedelijke verdichting in de binnenstad zijn nadere kwaliteitsregels in voorbereiding (verdichtingsvisie Binnenstad).
- Bij nieuwe ontwikkelingen verzorgen initiatiefnemers samenspraak.

Bijlage C) Procesverslag

Zie separaat document.

**SAMEN WERKEN
AAN DE TOEKOMST
VAN EINDHOVEN**